

Jónás Tibor

„Felhőt vont a félelem Recsk fölé.”

valós történet a kényszermunkatáborról

„Ne csak őrizd, gyűlöld is”

Készítette: Jónás Tibor
5537 Z s a d á n y

KÖSZÖNET

Feleségemnek: Jónásné Mester Júlia ki biztatott ennek a könyvnek a megírására,
Pócs István volt Recski polgármesternek,
Krasznay Béla volt recski rabnak, a Recski Szövetség tiszteletbeli elnökének.

Egyszer a hetvenes évek végén, Recskén, vagyis annak környékén nyaraltam gyermekfejjel, mert sok rokon lakott a Mátrában, így épp arra vetődve gombászgattunk. A rokon gyerekekkel, ami a mátrai emberek kedvenc időtöltése, és az egyik rokon gyerek mondta menjünk Csákánykő felé, mert hallotta arra nem nagyon járnak és sok gomba terem.

Így elindultunk arra. Nem tehetünk sok száz métert mikor egy rendőrségi autó vágott elénk s az akkor ott szolgáló KMB –s ugrott ki belőle. Kérdőre vont bennünket azonnal mit keresünk arra? Mi készséggel feleltünk, hogy gombászni megyünk. Ő erre visszazavart minket a falu irányába, de előbb kikérdezett bennünket töviről hegyire kinek a gyermekei vagyunk mik a szüleink stb. Majd hangzatos szavakkal visszairányított minket. Később tudtam meg pofonokat csak azért nem kaptunk, mert gyerekek voltunk.

De pofon otthon nem maradt el, mert mikor megtudták, hogy Csákánykő felé indultunk a szülők igen megrémültek. Mi ezt nem értve elmeséltük kalandunkat, amiért meg is kaptuk a magunkét.

Ők már tudták az okokat mi nem..... Aztán mert érdekelt a történet arra lettem figyelmes, ha a felnőttek Recsk Csákánykőről beszélgettek valami olyasmit emlegettek, hogy tábor, láger volt arra, rabokat őriztek kiket vertek, és éhezettek, no meg földbe vájt bunkerekben tartották fogva. Csak suttogva mertek, beszélni, és akkor is körülnéztek nem e hallgatják ki Őket valaki.

Én a nyolcvanas évek vége felé csak arra merészkedtem, mivel egy jó barátom vett házat magának Recskén, bejártuk a vidéket, de semmit nem láttam csak erdőt, az ötvenes évek dolgai nyomtalanul eltűntek.

Recsk: Heves megye észak-nyugati részén helyezkedik el a Mátra hegységében. A település lakosai romai katolikus vallású, és a recski ércbányát 1850 körül nyitják meg s a lakosság zöme itt talál magának megélhetést.

Csákánykő: Keleti-Mátra északi oldalán fekszik, Recsktől 4 kilométerre az északi szélesség 47. foka, 53. perce és a keleti hosszúság 20. foka, 7. perce metszette. Pontos helyét meghatározhatjuk úgy is, ha Magyarország térképén a Kékestető és Sirok község, meg Parádfürdő és Kiszána között húzunk egy-egy egyenest: ezek területén keresztezik egymást.

Tulajdonképp maga az internáló tábor nem Recskén volt található, hanem tőle délebbre mégis ehhez a településhez kötik, mert innen indulnak a szálak és itt érnek véget.

ELŐZMÉNYEK

A kettős hatalom kiépítése

1944. december 2.: Magyar Függetlenségi Front megalakulása, Szegeden pártok: Független Kisgazdapárt (FKGP) Magyar Kommunista Párt (MKP) Nemzeti Parasztpárt (NPP) Szociáldemokrata Párt (SZDP), Polgári Demokrata Párt(PDP). A szovjet megszállásba a többi szövetséges (USA, Nagy-Britannia, Franciaország) alapvetően nem szól bele: az oroszok szállták meg Magyarországot, mivel a jaltai konferencia megállapodásának (Churchill, Roosevelt és Sztálin között) megfelelően hazánk és Kelet-Európa a Szovjetunióhoz tartozott.

Ideiglenes Nemzeti Kormány (INK) Miniszterelnök: Dálnoki Miklós Béla. Igazából csak azt teheti, amit a megszálló szovjetek engedélyeznek. Szövetséges Ellenőrző Bizottság. (SZEB) vezetője: Vorosilov marsall a szovjet hadseregre támaszkodva ők a hatalom igazi urai. A szovjet megszállással egyben már megkezdődött a diktatúra kiépítése Magyarországon.

Igazoló bizottságok alakulnak, melynek célja a közalkalmazottak múltjának kutatása. A kommunistákkal nem rokonszenvezőket a hatalomból eltávolítják. Kb. 500 kivégzés, börtönbüntetések, tömeges elbocsájtások.

Háborús bűnösök kivégzése: Szálasi Ferenc, Bárdossy László, Jány Gusztáv stb. 1945. november, ami az első (és utolsó 1990-ig) szabad választás Magyarországon, amiről azt hitték a kommunisták, hogy megnyerik, de csalódnuk kellett, mert a Független Kisgazdapárt nyert 57 %-ot, de a SZEB nyomására mégsem egyedül alakítottak kormányt, hanem koalíció jött létre az MKP és MDP-vel. Rádásként a belügyi tárcát a Kommunista Rajk László kapja, aki megkezdi a kommunista rendőrség kialakítását.

Rajk László: (1909.-1949. október 15) politikus, belügyminiszter. 1946. március 20. tölti be a Rendőrséget, a későbbi ÁVO-t. Ő rendezte az első koncepció pereket, de a sors áldozataként Ő is 1949-n koncepció per áldozata, majd kivégzik.

Rákosi Mátyás: (1892-1971) 1945-56 között a Magyar Kommunista Párt, majd a Magyar Dolgozók pártjának első titkára. A Magyar Népköztársaság Minisztertanácsának elnöke. 1947-től egy sztálinista mintára kialakított országot csinál Magyarországból ahol a diktatúra és személyi kultusz a meghatározó berendezkedési rend. Ő nyitja meg a kényszermunkatáborokat az internáltak részére.

A diktatúrát népszerűsítő intézkedésként megkezdik a földosztást, és az új pénz a forint bevezetését.

Magyarország köztársasági elnöke Tildy Zoltán, miniszterelnöke Nagy Ferenc lesz. 1947-ben Párizsban megszületik az új békekötés, ami Magyarországot a Trianoni határok mögé szorítják, sőt három magyar falut Csehszlovákiához csatolnak még. Megindul a jótételési fizetés a hadisarc behajtása. Sok szakmunkás ekkor, és ezért dolgozik Jugoszláviában kik később a Recski tábor foglyai lesznek majd.

A parlament nyomására több lépcsőben elkezdi az államosításokat, amiket még a szociáldemokraták sem támogatnak.

A Kisgazdapárt tesz egy kísérletet a kommunisták visszaszorítására 1946 szeptemberében nagy parasztnapot tartanak Budapesten, a kísérlet nem vezet, eredményre az MKP egyre nagyobb hatalomra tesz szert. Megkezdődik az úgynevezett szalámi-taktika a politikában, ami annyit jelent, hogy az ellenzékben kiemelnek egyes vezető személyeket, akiket meggyőznek vagy az átlépésről, vagy pedig koncepció perben ellehetetlenítik. 1946. június 17-én, a Teréz körúton két részeg szovjet katona egymást lötte szét. A kommunisták merényletnek minősítették az esetet és jobboldali előretörésként a kisgazdák nyakába varták a felelősséget.

A belügy a KALOT egyik tagját gyanúsítja a merénylettel, ezért Rajk belügyminiszter július 7-n felosztatja a KALOT (Katolikus Legényegylet) és a Magyar Cserkészszövetséget. Majd közel 1500 szervezet, egyesület lesz ennek követője. Minden szervezet felosztatásra kerül.

1946 márciusában Nagy Ferenc miniszterelnök Svájcba utazik egészségügyi okok miatt, mert megrendült egészségéhez hozzájárult az előző hónapokban az Államvédelmi Osztály egy jobboldali összeesküvő csoportra bukkanás ahol Horthysta katonatisztek, politikusok és kisgazdák tevékenykedtek a hatalomátvételért. A Kisgazdapárt 11 képviselőt zárt ki sorából, de ez sem volt elég Kovács Bélát a párt főtitkárát február 25-n a SZEB ahová önként ment kihallgatásra elfogták és a Szovjetunióba hurcolták. (8 évet kapott).

Még Nagy Ferenc Svájcban tartózkodik, Rákosi Mátyásék bejelentik lemondását, és helyére Dinnyés Lajost választják miniszterelnöknek. Nagy Ferenc csak úgy hajlandó utólagosan aláírni lemondását, ha fiát megkapja, ami megtörténik a Svájci határon június 6-n.

Dinnyést pedig ráveszik az új választások kiírására. Az új választási rendszerrel 1947. augusztus 31-n az úgynevezett csalás sorozatos kékcédulás választással a kommunisták 22%-al megnyerik a választást és így már szabadon alakíthatnak kormányt.

Innen már nincs messze a hatalom diktatúra kiépítése, csak az egyházi vezetőkre, és a belső ellenzékre kell lecsapni és kész a totális diktatórikus hatalom. 1948. december 26-n letartóztatják Mindszenty József Esztergomi bíboros-hercegprímást, ezzel jelezve, hogy az egyházi hatalomnak a napjai is meg vannak számlálva.

A polgári lakosság számára pedig megkezdődik az internálási időszak már 1945-46-tól.

Internálás: Népbíróság által kihirdetett jogszabály, mint igazságszolgáltatási kategória. A Miniszterelnöki rendelet 1939 évi II. törvény honvédelmi cikkelyei alapján a politikailag gyanúsnak, veszélyesnek vagy ellenségesnek ítélt állampolgárok, vagy háború esetén az ellenséges állam adott országban tartózkodó polgárainak kényszerlakhelyre, internáló táborba telepítése.

Internálás 6 hónapra szól, amit további 6 hónappal meg lehetett hosszabbítani. A végén már a hosszabbítással nem is törődtek, mindenki maradt ott. Az internáltak zsargonban már úgy nevezték: „hattal beljebb”.

A Buda-déli internáló tábor - és gyűjtőtábor - volt Károly-laktanya -, a Budaörsi út 61. szám alatt működött 1945-49. között. Első parancsnoka. Rucsák Lajos. Ez elsődlegesen munkatábor is volt, mert az internáltak dolgoztak, de a körülmények nagyjából itt is embertelenek voltak. De egy későbbi recski rab emlékezte: *„De ez mégsem hasonlított az ávéház recski gépesített gonoszához. ... Az hogy itt a gonoszoknak még volt emberi tényezője. Itt néha még lehetett nevetni, itt még érezték, hogy élsz.”* (György F. Aladár) Münnich Ferenc Budapest akkori rendőr kapitánya jelentése szerint 1945-46 telén 922 rab veszté életét a nagy télben.

Münnich Ferenc (1886-1967) jogász, keményvonalas kommunista politikus, miniszterelnök, 1956 után a rendszer második legfontosabb kádere, egyik jelképe, NKVD ezredes.

Az internálás kiterjed minden politikai „ellenségre”, akiket ki akartak vonni a közéletből, akkor is, ha nem volt elegendő törvényes bizonyíték ellenük egy ítélethez. Ezért a szovjet jogrendszer alkotta rendszabályok és rendeletek alapján internálták őket. Az idő haladtával e csoport egyre jobban bővült, a társadalom szinte minden rétegét érintette. Másodlagos célként, szüksége volt erre a minél több ingyen munka és munkaerő megszerzése érdekében.

A politikai internált fogalma abban az időben elég tág keretek között mozgott. Politikai internáltak minősült az, aki külföldi rádiót hallgatott, „sztrájkot szított” az üzemben, illetve ha túl gazdagnak minősítették, vagyis minden, ami nem közbünténynek minősült ekkor.

Akkor széles volt az internáltak spalettája, hogy nem lehet a mai napig behatárolni ki és kik voltak azok a rétegek, akik erre a sorsra jutottak.

1949 tavaszán a Központi Internálótábor a Buda déli átköltözött Kistarcsára. Itt külön ezredben helyezték el a nőket, a többi, kibővített ezredbe pedig a férfiakat tették. 1949. volt az utolsó esztendő, amikor csomagot kaphattak az internáltak, levelet írhattak, és beszélőt engedélyeztek számukra, továbbá hathavonta felülvizsgálták az internálási véghatározatukat. 1949 decemberében a BM ÁVH-t átszervezték, szervezetileg teljesen kivonták és függetlenítették a Belügyminisztériumtól, ezzel létrejött a Minisztertanácsnak közvetlenül alárendelt Államvédelmi Hatóság (ÁVH).

1948. június 12-n a MKP és a Magyarországi Szociáldemokrata Párt egyesül, Magyar Dolgozók Pártja néven. A szociáldemokrata párt jobb szárnyát, vagyis akik az egyesülést nem támogatják hangzatosan ellene fordulnak ennek a fúzióknak, de a besúgók feljelentők alapján a jobbszárnyat kizárják a pártból és mint egy nem kívánatos elemeket internálótáborokba Kistarcsára zárják.

Az MDP elnöke Szakasits Árpád a volt szociáldemokrata elnök, párttitkára és a tényleges vezető Rákosi Mátyás lett Gerő Ernővel.

Gerő Ernő (1898-1980) magyar kommunista politikus, több magyar kormány tagja különböző beosztásokban, 1956-ban az MDP első titkára, szovjet NKVD-tiszt.

Kádár János belügyminiszterre történt kinevezését követően, a 288.009/1948. BM. sz. rendelet értelmében, 1948. szeptember 10 hatállyal, a szerv önállósodásának újabb fontos lépéseként a Belügyminisztérium Államvédelmi Hatósága (ÁVH) néven, kiszélesített hatáskörrel a BM közvetlen alárendeltségébe került. Az ÁVH ez által, az Állam rendőrségtől anyagilag is függetlenné vált.

Kádár János (1912-1989) kommunista politikus, volt belügyminiszter majd 1956 után a szovjethatalom kinevezi az ország élére. Volt Miniszterelnök, majd a kommunista párt első titkára. Az egypárt rendszer magyar megtestesítője.

1950-es években minden 16 évet betöltött személy úgynevezett személyi igazolványt kapott, így nyilvántartásba került az ország lakossága, és megfigyelhetők voltak a lakosok. Az államvédelmi hatóság (ÁVH) önállósodásával megkezdődnek az úgynevezett államellenes tevékenységet folytatók köreinek letartóztatása és ezek kihallgatásai az Andrassy út 60 alatt ahol a székházuk volt. (ma Terror Háza múzeum)

Ezek a kihallgatások véres erőszakos cselekedetek voltak, nem egyszer halállal végződtek. A Buda-dél internálótáborból megkezdik az internáltak átszállítást Kistarcsára vagy a Váci börtönbe ki milyen „bűncselekménnyel” volt vádolva, de az Andrassy út 60-ba is hoztak foglyokat, de hoztak katolikus és protestáns papokat, valamint az 1000 éves Magyarország arisztokratái mellett, írni-olvasni nem tudó, egyszerű embereit is.

1950. május 5, az ÁVH átveszi a hatalmat az internáló táborokban. Egy volt internált és recski rab, Sztáray Zoltán így emlékszik vissza: „1950. május 5-e hajnalán szokatlan zajra, mozgolódásra ébredtem a kistarcsai internáló tábor 2. számú épületének emeleti saroktermében. Négy óra lehetett, a szokásos őrségváltás ideje. Az emeleti priccsemről az ablakon át kiláttam a tábor főkapujára s az ettől jobbra lévő őrtoronyra s számtalanszor figyeltem meg az őrségváltást, amely rendszerint minden hang nélkül ment végbe. Ám ekkor mintha fojtott hangú parancsszavakat hallottam volna. Nemsokára az addig őrségben álló, sűrű ruhás rendőr helyett két tányérsapkás, vallszijas ÁVH-st pillantottam meg, ahogy az őrtorony környékére támaszkodva, az épületek felé irányították a géppisztolyukat. Még talán nem is derengett, ám a környező lámpák jól megvilágították az őrtornyot, a szemem nem káprázott: két ÁVH-s állott őrségben! Kisvártatva hangos ütődéssel szélesre tárult a főkapu s azon túl, az utcán, egy, a kapunyílásnak irányított gépfegyvert vettem észre, mögötte fekvő két ÁVH-sal. Az események gyorsan peregtek. A gépfegyver őrizte kapun egymás után hozta be két-két géppisztolyos ÁVH-s az eddig az őrtornyokban állt és lefegyverzett rendőröket. Kettős sorba állították, majd vagy fél órai várakozás után elindították őket a fogdaépület felé. Aki az ablakokhoz fért közülünk, megdermedve szemlélte a jelenetet. Belém nyilalt, a felismerés: az Államvédelmi Hatóság átvette a tábort.”

Innen kezdve a körülmények Kistarcsán megváltoztak. Beszűntették az addig szinte szórakozásnak vett munkát. Nem írhattak, nem kaphattak levelet, csomagot. Elmaradtak a beszélők. S a misék és istentiszteletek. A családok nem találkozhattak, külön választották a férfi és női részleget. Az élelmezés fokozatosan leromlott. Az addigi táplálkozás visszaszorult napi 500-600 kalóriára. S megkezdődtek a kihallgatások, verések, mint ahogy az ÁVH székházában történtek. A rabok egész nap be voltak zárva, külön volt belső és külső őrség, akik egyáltalán nem kommunikálhattak a rabokkal. Éjszakánként megállás nélkül folytak a kihallgatások a parancsnoki épület pincéjében. Erre azért volt szükség, mert mire a táborparancsnok reggel munkába állt, az aláírt vallomásokat tovább tudta küldeni az Andrássy úti ÁVH székházba, valamint a rabok megtörését is segítette az éjszakai vallatás.

Megszervezték a besúgó hálózatot, így maguk az internáltak sem tudták már azt kik előtt beszélhetek kik voltak a provokátorok, akik jelentése után hamar magánzárkába kerültek és csak néha nyitották ki egy kiadós verésért.

Kistarcsa, tehát Központi Gyűjtőtáborként funkcionált. Egyfelől ide szállították minden esetben az őrzetéseket az internálási véghatározat kihirdetése után. Másfelől innen osztották szét őket az időközben kiépülő kezdő rabmunkáltatás intézményrendszerében. A tábor létszáma állandóan 1300-1500 körül volt, igyekezve a munkálatok útbiztosításának biztosítására is.

Az AVO megkezdi a légerek munkatáborok felállítását, a rabok kényszermunkára fogását. Több ilyen léger nyílik Magyarországon: (Magyar Gulag) Kazincbarcika, Tiszalök, Recsk. Ebből a legnagyobb legbrutálisabb Recsk volt.

MAORT ügy: A Magyar-Amerikai Olajipari Részvénytársaság (MAORT) a két világháború közti Magyarország egyik legsikeresebb vállalata volt. Nem véletlen, hogy az 1945 után szovjet segítséggel hatalomba segített kommunisták igen hamar szemet vetettek erre a cégre, a vezetői elleni per 65 évvel ezelőtt, Papp Simon 1948. augusztusi letartóztatásával indult, s egyike volt az első nagy koncepciók eljárásoknak.

A MAORT perrel a kormány ürügyet próbált találni az USA legnagyobb olajipari cégének a Standard Oil magyarországi leányvállalatának a MAORT-nak az államosításához, melyhez jogalapja nem volt, mert a részvények 96%-a amerikai kézben volt és a koncessziós szerződést betartották, a kitermelt kőolaj 15%-a az állam tulajdonába került.

1948. augusztus 13-án az ÁVÓ őrizetbe vette a már nyugdíjazott Papp Simont, majd több vezetővel együtt letartóztatták. A később nyilvánosságra hozott vád alapja „szabotázs” volt. Vádlói szerint Papp Simon szándékosan rossz helyeken végeztetett mélyfúrásokat, a dokumentációkat meghamisította, a termelést visszafogta, amivel szándékosan kárt okozott a népgazdaságnak. Az amerikai vezetőket, akik letartóztatás után beismerő vallomást tettek, a határra kísérték és kiutasították az országból. Az amerikaiak Bécsben közjegyzők előtt eskü alatt vallották, hogy a beismerő vallomást kényszer alatt tették, ezért azt semmisnek tekintik. Az Egyesült Államok kormánya hivatalos jegyzékben tiltakozott a letartóztatások és a per lefolytatása ellen. A pert a „koncepció” perek forgatókönyve alapján folytatták le, kikényszerített vallomásokkal, hamis tanúskodásokkal támasztották alá. A budapesti népbíróság külön tanácsa „a demokratikus államrend megdöntésére irányuló bűncselekmény” miatt Papp Simont halálra, társait 4 és 15 év közötti fegyházra ítélte. 1949-ben Papp Simon büntetését kegyelemből életfogytiglani fegyházbüntetésre változtatták és kizárták az MTA tagjai közül, családját kitelepítették. Papp Simont a börtönben is dolgoztatták az olajipari terveken, sőt a recski kényszermunka tábor vízellátásának megvalósítását is vele terveztették meg.

Ugyanis itt kezdődik a története Recsknek. Papp Simont a váci börtönből kihozva gépkocsiba ültették és elvitték a Mátra hegységbe. Ő jelöli, ki mint az ország legképzettebb geológusa, hogy hol kell a bányának lennie. Hol kell elkezdeni a munkát és valahol a Csákánykő hegy X mélyében vizet is lehet fakasztani. Mivel nagyon sok kényszermunkás fog itt dolgozni a ivóvízre szükség lesz, és ennek megoldását is Ő dolgozza ki, a hegyi források összevezetésével. A recski tábor egyik nagy szükséghiánya a víz volt és ezt Papp Simon nagy szakértelmével oldja meg a hatalom az AVH: „A Csákánykő sátor alakú hegy volt. Északi lejtője, melyen dolgoztunk, és ahol források fakadtak, 75 fokos szögben esett a tábor felé. A másik oldalon, barátságos lejtésű hegyhát kezdődött. Papp Simon terve szerint a bánya három szintjét a meredek lejtőbe kell vágni, majdnem a hegy közepéig. A legalsó szint külső szélén kívánta elhelyezni a kötélpálya fejállomását s a gépházat; a legalsó szint és a hegy lába között pedig kettős szerpentin kanyarulatú műutat tervezett.” (Faludy György visszaemlékezése)

Princz Gyula: (1905-1969) AVH csoportvezető. Recsk szervezője 1953-ban letartóztatják majd 1957-n szabadul. Vendéglátásban helyezkedik el csapóként, Budapesten hal meg.

A tábor helye: Keleti-Mátra északi oldalán fekszik, Recsktől 4 kilométerre az északi szélesség 47. foka, 53. perce és a keleti hosszúság 20. foka, 7. perce metszette. A Recsk-Parádfürdő vasútállomástól 4-5 kilométerre, mint egy 400 méterre a tengerszint felett. A tábor területe egy észak – déli irányban elnyúló szabálytalan hatszöget mutat. Hossza 1200, szélessége 600 méter volt. S hozzávetőlegesen háromnegyed négyzetkilométert tett ki. A déli végén a Csákánykő 500 méter magas andezitből álló sziklavonulat található, ahol egy 100 méter magas és 205-300 méter sziklafa képződött. Ezt kezdték majd az internáltak kitermelni.

A léger területe korábban a Barkócy család birtokában volt, ez volt a juhlegelő, és az állatok szálláshelyén helyezték el az első internáltakat.

Két ministráns fiú őrizte mindenszentek ünnepén a templomi perselyt. Néhány sötét figura lépett hozzájuk, azt mondták nekik, tűnjenek innen. Dehogy tűnjünk, hiszen a pap bácsi mondta, hogy vigyázzunk a pénzre, felelték a srácok. De az egyik kabátos alak keze azonnal pofonra lendült, s akkorát lekevert a közelebb álló gyerekeknek, hogy az rögtön a földön találta magát. Nemsokára feldúlták a közeli kastélyt, ahol akkoriban apácák laktak, állítólag molesztálták is némelyiket. 1949. november 1-je volt, ekkor jelent meg Recskben először az ÁVH. Azon a télen megváltozott a falu élete. Az apácák hamarosan elmenekültek, a kastélyba beköltöztek az ávosok. Barkócy kastélyt kisajátították az ÁVH és itt rendezte be főhadiszállását.

A kastélyt teljesen feldúlták kirabolták, még kriptát sem kímélték a családi sírbolt koporsóit kiforgatták arany ékszer keresve. Majd néhány nap múlva a recski temetőbe vitték a test maradványokat és ráparancsolva a sírásóra, temető gondnokra, hogy hantolják el titokban, mert ha valakinek szólni mer erről, akkor meglakol. Természetesen az egész falu tudott mégis erről a tettről. Demeter Károly volt a politika tiszt. Az akkori VB titkár Rám András a kirámolt kastély és kriptá üvegszerkezetéből készítette el a lakásának tetőszerkezetét- meséli el nekem a jelenlegi (2012-2016 közt volt Recsk polgármestere) recski polgármester, aki akkoriban gyermek volt Pócs István.

A tábor első internáltjai a volt szociáldemokrata jobbszárny emberei voltak. Azok, akik nem tapsoltak a két párt összeolvadásának és nyíltan ki mertek szólni az egyesülés ellen. Ezek Kistarcsáról egyszeriben eltűntek az internáltak szerint. Sokan azt hitték ezek szabadultak, de később találkoznak hónapok múltán Recskben.

A kényszermunkatábor 1950. július 19-n hajnalban nyitja meg kapuit. A megérkezett első emberek kb. pár tucat volt szocdemes 13 AVH –s őr fegyveresen és a táborparancsnok nem találtak a juh hodályon kívül még semmit. A Tábor parancsnoka annyit mondott nekik: „- Nézzék, emberek Önök nem bűnösök csak egy kicsit megtévedtek. Megtévesztette Önöket a rendszer meg a reakciós banda így azért kerültek ide, hogy ezt jóvátegyék. Most építenek ide egy tábor egy munkatábor, ami nem a maguké lesz, hanem az utánuk következőké. Nekik csinálják az igazi bűnösöknek a nép az ország ellenségének. Aztán maguk elmehetnek!”

Persze ez az elmenetel, szabadulás 3 év múlva történt meg a teljes rehabilitáskor.

Így épül meg a tábor. Körbe kettős vonalú szögesdrótkerítés, 50 méterenként őrtornyokkal ahol géppuskás őr áll.

A kerítésen kívül volt a robbanóanyag-raktár, belül, de elkülönítve az északi végen az ÁVH-sok lakókörzete és a parancsnokság épülete, illetve az aggregátorház. A tábor közepén feküdt, külön kétszeres szögesdrótkerítéssel elkerítve az internáltak lakókörzete és a kapcsolódó helyiségek: a raktárak, a műszaki irodák, a kórház, a fürdő, a mosoda, a fogda, a kedvezményezett normások és a brigádvezetők lakóbarakkjai; míg a konyha, a lakóbarakkok és a műhelyek ezen belül is el voltak kerítve. Tehát ha valaki éjszaka folyamán meg akart volna szökni a táborból, akkor először fel kellett volna törnie a mindig kívülről beretesztelt ajtaját a lakóbarakknak, ezután át kellett volna vágnia a lakókörzetet elkerítőt, majd az internáltakat elkerítőt s végül a tábor külső többszörös szögesdrótkerítését, mindezt úgy, hogy a géppisztolyos ÁVH-sok ne vegyék észre. A tábort észak-déli irányban egy kanyargós kövezett út szelte át, amelyet a megnyitás után a rabokkal építettek. A tábort körülvevő kettős szögesdrótkerítés mentén álltak egymástól 50 méternyire, magas lábakon az őrtornyok egy-egy géppisztolyos ÁVH-ssal. Emellett a tábor területén volt még három, 15 méter magas, géppuskával ellátott magasfigyelő, amelyek körben forgatható reflektorokkal voltak felszerelve. Ezek és a kerítés mentén elhelyezett lámpák éjszaka is nappali fényvel világítottak. Az internáltak lakóbarakkjai 20x7 méteres alapterületűek voltak, amelyben mintegy 150-en laktak. Az összesen 8 barakk két sorban helyezkedett el. A barakkok kívülről félbehasított fával, belülről pedig téglával voltak burkolva. A barakkokban kétszoros, emeletes fekvőhely húzóódott, kb. 40-45 cm-es helyet biztosítva egy személynek. Általában csak az egyik oldalukon tudtak pihenni, és ha valaki változtatott a fekvésén, akkor az egész sornak meg kellett mozdulnia. Ezeket a primitív fekvőhelyeket (priccszek) görcsös ágakból tákolták össze, csak egy vékony szalmaszák takart le. A barakk egyik sarkában egy ormótlan téglakályha volt, amely azonban nem sok hőt termelt. A ruházaton kívül három vagyontárgyuk volt: egy törülközőnek használt rongydarab, egy csajka és egy kanál. Egyesek szerkesztettek késfélét is a kenyér elosztására, de ezt rendszerint elvették a „hipisek” alkalmával.

„hipis”: a váratlan motozás, ellenőrzés, tiltott tárgy keresése az internálnál.

Az első táborparancsnok: Fóris Béla. Az ő irányításával épült fel a tábor.

Az AVH parancsnoka: **Péter Gábor**: (1906-1993) AVH parancsnok 1945-52 közt. Ő hagyja jóvá a Recski tábor megnyitását. 1952-n letartóztatják, majd börtönbe vetik. 1959-n kegyelemmel szabadul majd könyvtárosként dolgozik haláláig.

1950. október 25-n Kistarcsán mintegy 500 rab nevét olvasták fel hajnalban és őket egy terembe zavarták. Megparancsolták mindenki vetkezzen a ruháiból és öltözzenek az eléjük vetett ruhadarabokból fel. Az átöltözés után egy halomba kellett dobálniuk a holmikat, amit később elégettek. (emlékezik rá: **Krasznay Béla** 1923-ban született, Ludovikán végzett tüzér hadnagy. Fialat korában csatlakozik az Antikommunista Katonai szárnyhoz, ez miatt letartóztatják. Így kerül a minium ruhába Recskre.)

Ezek a ruhák volt AVH egyenruhák voltak, de mind egy vöröses minium csíkkal lefestve. (**Minium**: vöröses színű ásvány, ólomérccek oxidációs terméke. Lenolajjal összekeverve cinóbervörös festéket kapunk.)

Ezzel a lefestett ruhákban, ami nem volt ember és méret egyező, és bakancsokkal, ami feltörte egyből az internáltak lábát indultak el útjukra. Kaptak egy csajkát, kanalat, és egy kis törülközőt. Ennyi volt összes vagyontárgyuk mindegyikőjüknek.

Kistarcsán kaptak egy azonnali röpgyűlést, miszerint munkára vezényelik őket pár hónapra és azután szabadon távozhatnak, de előbb egy kis szívességet-munkát kell tenniük az országnak. Bevagoníroznak mindenkit aztán irány kelet. Sokan megijednek, hogy a Szovjetunió a végcél, de mikor a vonat megáll, Recsk-Parádfürdő állomáson sokan megnyugodnak, főleg akkor mikor nem az ércbánya felé indítják őket, hanem fel a hegyre. Késő öröm, mert sokkal rosszabb várja őket, mint ahogy remélik.

A vonat állomásán már várják a közel 500 rabot a Recski láger AV H-s őrök. S mikor a vonat beér, akkor oszlopba állítják a csoportot és rohammenetben futva fel a hegy felé kell megtenniük a 4 kilométeres távot. Közben az őrök kiabálva, szidalmazva, rúgva kardlappal vágva, lóval közéjük tiporva úzik a csoportot felfelé. Van, aki összeesik, de az mikor már a verésre és a rúgásokra sem tud fel kelni, (hisz már eleve legyengülve csont soványan érkeznek) azt szekérre dobják, és így ér fel a csoport a lágerbe. Szinte végszóra mikor megérkeznek, elered a szitáló Mátrai eső, ami több hónapig is tart ezzel keserítve meg a rabok életét. Ott pillantják meg azokat a szocdemes társakat, akik mátt pár hónappal azelőtt eltűntek Kistarcsáról, akikről azt hitték már szabadok. (velük egyből kialakul a konfliktus, mert a szocdemes rabok, azt hiszik, miattuk nem szabadulhatnak, de a bulisabb munkát ők kapják meg a pl.: a konyhai, ételosztó, kórházi, felügyelői feladatokat, ezzel szembeállítva őket a később érkezőkkel.)

Itt ismét meztelenre vetkőztettek mindenkit majd a még magukkal lopott értéktárgyaikat is elkobozták (fogkefe, fésű, fényképek stb.) egy kupacba hányták és elégették mindet. Itt szembesülhetnek azzal a ténnyel, hogy ők már nem rabok, hanem halálra ítélték, akiket megfosztottak minden értéktárgyaiktól, ezekről nem készül nyilvántartás, mint más börtönökben szabva van, hanem megsemmisítik, mint ahogy az embereket is majd később. Kiosztják a barakkokba a csoportokat, egy barakkba kb. 150 embert zsúfolnak.

Fóris Béla, mint táborparancsnok, sok szabálytalanságot elnézett a belső őrségnek, hagyja kegyetlenkedéseiket. Helyettese: Veres János. A Belső őrizetet biztosította a VI/2 börtönügyi osztály, melynek tagjai közt igen sok, problémás egyén akadt.

Operatív tiszt: Fórián István - Borzas (gúnynév), Nagy László – makaróni. **A tábor pártikára:** Vargha János - vágott nyakú. **További örök gúnynevei:** Babaarcú, Csendes Bill, Csepeli, Don Pedro, Dücskő, Gentleman, Göndör, Hőbörgő: Bálint János, Kukabankó, Kutyás őr, Lihegő, Lovász, Mester, Miska, Mongol, Monoklis, Repetya, Sísapkás - Krizsán György, Számtantanár, Tanító, Tetyu, Vipla, Vörös, Tizedes, Piroska - Vereczky János, Zablás. **A Külső őrség parancsnokai:** (alakulat szám IV/1) Póta János, Pusztai László, Bihari Pál, Vas Tibor.

A külső őrséget a határőrség adja, sorozott katonákból, akiket 3 évre soroznak be, ők semmilyen kapcsolatba nem állnak a belső őrséggel, még azt sem tudják, kiket őriznek ott bent. *(Megjegyzés: volt olyan sorkatona őr aki, saját unokatestvérét őrizte, és nem tudta, hogy bent van. Csak évek múlva szembesült ezzel a ténnyel)*

Recsk falu hozzáállása a lágerhez és az AVH őreikről? Több szempont is volt. Voltak olyanok, akik rokonszenveztek vele. Azt hitték úgy voltak értesülve, hogy itt kegyetlen embereket, a nép ellenségét őrzik. Olyan rabokat, akik új háborút, és kapitalizmust akarnak a „szabad világ” ellen. A fiatal lányoknak tetszetős volt az egyenruhás fiatal ÁVH-s katona, akik tele vannak pénzzel és bármit megkapnak tőlük. (néhány ÁVH-s katona később ide nőszül itt telepszik le). Mások úgy vélekedtek agresszív, kötekedő, magukat hatalomnak képzelő maguknak mindent megengedő alakok, kik a falu lakosságát nem veszik emberszámba, sőt mint a tábor rabjait „ürge” megszólítással illette.

A volt kocsmáros Fazekas László helyi lakos, sok incidensek volt tanúja. Sok történetet mesél azokról az időről mikor hozzá a kocsmába bejártak és ittasan kötözködtek a lakosokkal és verekedéseket produkáltak ki.

Ilyen volt pl.: Zeller Ferenc bácsi esete is a Vargha László (vágott nyakúval). Zeller Ferenc vójárként dolgozott az ércbányában, és este hazaeérve betértek vagy nyolcan a kocsmába. Ahol kevés pálinkát mérve, a kocsmáros minden este elrakott a bányászoknak 1-2 litert, tudva, hogy a nehéz munka után jól esik majd nekik az a féldeci. Zeller Ferenc kikérte magának és társainak a nyolc féldecit, (közben az AVHS örök ott itókáztak, már akinek még jutott) és mire Feri bácsi félre fordult Vargha János megitta a pálinkáját. Ezért a bányász leütötte a karbidlámpával. Majd nagy verekedés lett ebből. Zeller Ferenc csak azért úszta meg különösebb büntetés nélkül, mert Vargha János nem kívánt az ügyből elégtételt venni.

Később már nem kellett pálinkáért lemenniük a faluba, mert a láger területén egy illegális pálinkafőzőt üzemeltettek (mint ami abban az időben tilos volt, de itt elnézték) így az örök állandóan részegek voltak. Recskre lejárva így tovább terrorizálhatták a lakosságot. Egy recski lakos elmondása szerint abban az időben: „felhőt vont a félelem Recsk fölél”.

Később januárban ismét szállítottak kb. 600 internáltat a lágerbe. Majd érkeztek a Hatvani vasutasok is.

Ők egy incidens miatt kerültek be ebbe a táborba ugyanis 1950. június 19-n a szerzetesrendelet feloszlató törvény miatt a szerzeteseket féltő lakosok kordont vontak a rendház köré hogy megakadályozzák az ÁVH fegyveres különítményét abban, hogy a szerzeteseket elhurcolják. Mikor a hatvani vasutasok megtudták, hogy az ÁVO megszállta a kolostort sok embernek jutott eszébe az 1946 tavasza mikor három szerzetest hurcolnak el, és így a barátokat szerető helybeliek főleg vasutas családok nagy tömegbe vették körül a kolostort az ÁVO távozását követelve. Pestről érkezett erősítést követően gumibottal verték szét a tömeget és a ferences szerzeteseket.

A Kolostor köré gyűlt emberek közül 34 családfőt az Andrassy út 60-ba majd Kistarcsára szállítanak Hónapok múlva kerülnek Recskre. A feleségeket, a gyerekeket, a nagyon idős nagyszülőket Hortobágyra internálnak. A szerzetesek közül Kriszten Rafael rendfőnököt az Andrassy útra viszik, ahol kegyetlen kínzásoknak vetik alá, majd koncepció bíróságon 10 évre ítélik. 1952-ben vértanúhalált hal a börtönben.

Az 1946-ban Hatvanból Karéliei bányába elhurcolt páter Lukács Pelbárt is mártírhálált halt. Emlékükre az Új-hatvani templom kórusa alatt 1992-ben emléktáblát helyeztek el. A „Boldoggá” avatásuk folyamatban van. 1953 tavaszán (március) a bátaszéki állomáson provokáció történik. A szerkocsiban a szénbe RG gyutacs kerül és felrobban a mozdony kazán. A térségből, továbbá a vasút igazgatóságáról összesen 250 főt internálnak Recskre. Őket már nem engedik dolgozni, 1953 őszén ők is szabadulnak.

Az ő emlékükre 2018 szeptemberében a recski emlékművön emléktáblát, helyeztek el. További emléktábla került elhelyezésre a Keleti pályaudvar 10. sz. termében.

A láger tehát állandó 1300-1600 fő közötti létszámmal működik. Az étkezést a börtönügyi osztály napi 1200 kalóriában állapítja meg, ami már eleve kevés a bányamunkához legalább 7-8000 kalória élelem lett volna szükséges.

De ebből az 1200 kalória adagból is ellop az őrség, így napi szinten 800 körüli tehető, amit kapnak. Az éhség állandó jelenség a raboknál, így megpróbálják a lehető módszerekkel enyhíteni. Megesznek mindent, amit az erdőben találnak. Bogyóktól kezdve a gombákig mindent. Bár ha ez is az őrség tudomására jut a vasmerek útján, akkor ezt szigorúan megbüntetik. A gombaevésnek egy halálos áldozata is lesz, az egyik rab mérges gombát eszik és ebbe bele is hal.

Vamzer: besúgó, spicli, olyan rabtárs, aki valamilyen kedvezmény miatt, (több koszt, kevesebb munka) miatt beárulja rabtársait.

Természetes hogy a belső őrség azonnal megkezdte a besúgó hálózat kiépítését. Ez nélkül nem lehetett volna azt a terror rendet fenntartani a táborban, ugyanis ehhez kevés őr volt. De a hálózat segítségével könnyen kezelhetővé tették azokat az embereket, akik egy kicsit is lázongani mertek. Vagy esetleg valamilyen szabálytalanságot követtek el az őrség szerint.

A büntetési tétel széles volt. A veréstől kezdve, élelem megvonás vagy felére csökkentés, vagy a fogdába küldés volt. A fogda eleinte egy földbe vájt üreg volt ahová az embert belökték, és ott kellett töltenie az éjszakát vagy több napot.

A vizesverem-fogdát kezdetben használták büntetésre. A talajvíz bokáig ért benne Sem felállni sem leülni nem lehetett, mert nem volt elég mély. Másnapreggel, amikor kimászott a vizes veremből, csatlakoznia kellett a többi táráshoz a munkahelyen. Annyi különbséggel, hogy sem vacsorát, sem reggelit nem kapott. Amikor megépült a fogda épület, ez a vizes verem megszűnt.

Raadásként, ha egy-egy ÁVO-s arra járt kirángatta a fogvatartottat és egy kicsit elszórakoztatott vele megnézte mennyi ütlegetést bír. Később maguk a lágerlakók építenek egy fogdát ahol már emberibbnek a körülmények.

A büntető barakk: 1950 decemberére kialakították a recski kényszermunkatábor belső fegyelmezési-büntetési mechanizmusát is. Létrehoztak egy, a táboron belül is elkülönített - és szögesdróttal külön körbekerített - büntetőbarakkot. Egy esti létszám ellenőrzésnél

megjelent kíséretével a táborparancsnok, és felolvasott 120 nevet. Elmondása szerint ezek az emberek szabotálják a munkát, mérgezik a tábor szellemét, ezért az 5. számú barakkban elkülönítik őket. A még csak félig kész tákolmány ablakait bemeszeltették és bedrótoztatták. A büntetőbarakk egyik leghíresebb internált parancsnoka Kéri Kálmán vezérkari ezredes volt.

A munka kegyetlen nehéz volt öt órákor ébresztő majd ki a kőbányába ki az erdőbe fát vágni és fűrészelni kit hova osztanak be kevés táplálékkal kellett kivonulni.

A kőbányában, kezdetleges eszközökkel kellett a követ törni, csákánnyal fejteni, majd hord saroglyán elszállítani egy másik munkacsoporthoz, akik apróra törték. Ezen munkálatok során sokan megsérülnek Halálos balesetek is voltak. Robbantás után rádőlt a kő az egyik rabra. Az is előfordult, hogy a fát vágják ki, és az nyomta agyon a rabot. A kezüket feltöri a kemény szerszámmal, de semmilyen ellátást nem kapnak. Ezt kell tenniük télen is mínusz 15 fok hidegben kevés rongyos ruházat alatt, közben az örök ütlegetése, és szitkozódása mellett. Mások a tábor útvonalait javítják, rendezik, de többen az erdőben dolgoznak a tábort bővítve. Majd este ütlegetések mellett vonulnak szállásra. Majd ekkor kapnak ismét ételmezt. Naponta kétszer esznek. Reggel kávénak nevezett meleg folyadékot kenyérral, este pedig valamilyen híg főzeléket.

Ezzel a kevés étellel kell azt az embertelen munkát elvégezni, a „macsalnyikok” irányításával.

Macsalnyik: maga is rab, előljáró munkavezető. (ezt a nevet a rabok osztják ki ilyen társaikra, akik önként vállalnak ilyen megbízatást, a jobb koszt és kevés munka reményében. Általában lenézik ezeket a személyeket, de nagyon tartanak, sőt félnek tőlük, mert a napi verések, és az étel megvonások egy része is tőlük függ.

Egyes raboknak az erdőirtáson kell dolgozni, de vannak olyanok is, akiket Recsktől-Csákánykőig vezető út javítására készítésére rendelnek ki. A norma itt is mért, mindenkinek teljesíteni kell a reá szabott mennyiséget.

Estéknként cserélték ki a megbízható csoport körben a híreket, információkat, de terjedtek az úgynevezett „küblihírek” is a rabok közt.

„Küblihír”: A rabok között elterjedt jobb hírek, de ezek általában hamisak voltak. Egyes raboknak szokássá vált a valós hírek reményében az ÁVO-s pöcéből kihalászott WC papír helyett újságot használni ÁVO-sok nagydolgozóhoz ezt vették ki a pöcéből majd kimosták óvatosan megszártították és ezeket olvasva, jutottak olyan hírekhez, amik már igazabbak voltak. Bár ezek kitudódása nagy büntetéssel járt a pöce halászókra. Így csak nagyon kicsi körben adták körbe ezeket a cikkeket.

Az ÁVO-s örök minden olyan tettet megtoroltak, azonnal amit gondolatukban bűnös szándékra utalt. De nem csak ezekkel ténykedtek, hanem csak virtusból is kegyetlenkedtek. Volt olyan ör, aki pusztá fogadásból ereje fitogtatásából kifolyólag leütött egy-két rabot, (ürgét) csak kíváncsiságból, hogy meg tudja e tenni.

Így a rabok, ha tehették próbáltak viselkedni ha „pacsulifelhőt” éreztek.

Pacsulifelhő: örök AVH-s örök messziről megéreztek, kiszágló rabok nevezték el. Szappan hiányában azzal nem fürdő rabok, megéreztek ennek illatát az örökön. De örökre nagyon sok ragadvány névkerült. Mivel a nevük sem nagyon volt ismert az egyén tulajdonságai alapján ragasztottak rájuk beceneveket, így kerülve ezek a köztudatba.

Az örök géppisztolyát sem kímélték ragadványnévvél: „davaj gitárként” hívták gépfegyverüket.

„Davaj gitár”: PPS-41 géppisztoly. Szovjet 7,62mm-s gépfegyver. Georgij Spagin fegyverszakértő által tervezett fegyver 1941-ben rendszeresítik.

Ezzel és ilyen bánásmóddal tartják a foglyokat rettegésben az örök és kiszolgálói. De nem volt elég az embert próbáló körülmény, ami pl. a barakkokban is uralkodott.

Egy barakkban 150 személy is kapott helyett a priccseken, a szalmazsákokon alig fértek el egymás mellett. Ha egy fordult, akkor egész soroknak is fordulni kellett a hely miatt. A barakk két végén téglakályha, adja télen a fűtést. Az a nagy huzatos hely miatt alig termel ki 7-8 Celsius fokot. De tüzelni is csak a vékony ágakkal szabadott, aki vastag ágat rakott a tűzre és beárulták az büntetésre számíthatott. Vékony takarót és vékony szalmazsákot kapott még a rab ez volt minden személyes vagyontárgya. Kapnak még egy kanalat, egy csajkát és egy zsebkendőnyi vászondarabot, ezt helyezik a pricc végébe, és ezzel a leltáruknak vége is.

Az időjárás sem fogadja kegyeibe a kényszermunkatábor rabjait, mert október és december hónap közt tart az a szitáló mátrai eső, ami nem is eső, hanem ködölés, de elég arra, hogy át áztassa a rab ruháit, ami éjszaka sem szárad meg, így nyirkosan, nedvesen kell magukra venni másnap hajnalban és indulni az embertelen munkára.

A táborban fogva tartottak között talán két ember akadt, aki valaha is dolgozott kőbányában, tehát az elvégzendő munka mindenki számára új volt; különösen új volt azoknak, akik egész életükben soha semmiféle fizikai munkát nem végeztek. Olyan normakövetelményeket szabtak meg, amelyeket eredetileg jól felszerelt kőbányákban dolgozó szakmunkásokra alkalmaztak. Szerszámok híján gyakran pusztá kézzel végeztünk földmunkálatokat, bontaniuk a hegy oldalából szikladarabokat. Amikor már szerszámokat kapnak, ezek minősége csapnivaló volt, a nyelük nyers, nehéz, minduntalan feltörték a kezüket. Mind a törésre szánt, mind pedig a megtört köveket nyers fából készült hord-saroglyán szállítsák el, ezek üresen is elviselhetetlenül nehezek voltak. Amikor később talicskákat kapnak, főként az útépitéshez, ezek is olyan ormótlanok, nehezen tolhatók voltak, hogy üresen is kínszenvedést okoztak. A gyakorlatlanságuk, a rossz munkaszervezés és a nem megfelelő szerszámok miatt igen sok volt a baleset. Különösen sokan kaptak inhuvelygyulladást a sokszor napi tizenkét óráig tartó kötőréstől; ezek között számosan akadtak olyanok, akik megbénuult ujjakkal hagyták el Recsket.

Az ÁVH-sokat soha ki nem elégitő munkateljesítmény növelésére a parancsnokság különféle módszereket alkalmazott. Először az ún. fél kosztal kísérleteztek: aki nem végezte el a kiszabott munkát, az csupán a fél ételjárulékát kapta meg: fél adag reggelit, fél adag kenyeret, fél ebédet s fél vacsorát. Ettől sem javult meg a munkateljesítmény, hiszen az így csontra-bőrrre fogyott, legyengült rabok még kevesebbet teljesíthettek. Azután bevezették a fogdabüntetést: a gyenge munkásokat éjszakára fogdára vitték s ott az ügyeletes ÁVH-sok kínozták őket, de semmiképp sem alhattak. Ezeknek sem javult meg a munka teljesítményük. Majd egy arcátlanul szemérmetlen tervet agyalt ki a parancsnokság. Kihirdették, hogy aki egy bizonyos mennyiségű követ bizonyos ideig naponta megtör, az levelet írhat a hozzátartozóinak. Ekkor már több mint egy esztendeje semmit sem tudhattak felőlünk a szeretteink, érthető hát, hogy számosan vállalkoztak erre a

kecsegtető ajánlatra; ám olyan magas volt a követelmény, hogy csak kevesek érdemelték ki a levélírás jutalmát. Talán vagy tíz ilyen, akkor szerencsésnek ígérkező társunk akadt, akikkel valóban egy vasárnap délután megírták a levelet. Egészen természetesen, ezeket a megírt leveleket soha el nem küldték a címzetteknek.

A napi munkaidő - az utolsó hónapok kivételével - látástól vakulásig tartott, a hét valamennyi napján. Csak talán az utolsó esztendőben változott ez meg, amikor vasárnap csupán úgynevezett hatósági – valójában fenntartó jellegű – munkát végeznek. Gyakran ez semmivel sem volt könnyebb, mint a kőtörés, vagy az útépités. Valamikor 1951-ben a táborparancsnok kihirdette, hogy ezen túl a munkánkért fizetést kapnak. Ahogy később megtudták, ekkor vonták be a recski kényszermunkatábor is a KÖMI - Közmunkák Igazgatósága - keretébe. Ennek a valójában az Államvédelmi Hatósághoz tartozó szervnek számolták el a végzett munkákat. Az egyéni teljesítményekért járó bérből levonták az élelmezésük, az őrzésük költségeit, majd tartalékoltak belőle valamennyit arra, hogy szabadulásukkor megkapják, s ha maradt valami, akkor ebből vásárolhattak: így egyesek néha-néha hozzájutottak némi élelmiszerhez, WC-papírhoz. A KÖMI részére készülő munkateljesítmény-kimutatásokon sem szerepelhetett a nevük, ekkor kapnak valamennyien egy betűből és egy számból álló egyéni jelet.

Sokan nem értik, hogy miért is volt ennyire titokzatos hely Recsk-Csákykő? Az embertelen bánásmód, a sok halál, a szovjet GULAG mintára kidolgozott kényszermunkatábor. Az emberek eltüntetése, és fogva tartása egyenlőséget mutat a szovjet mintával. Kiket is vittek ide el? Azt sem lehet konkrétan behatárolni. Olyan széles a spaletta a rabokból, hogy szinte minden féle embereket, politikától függő vagy függetleneket vittek kényszermunkára. Elég volt akár egy szomszéd feljelentése, vagy falun a beszolgáltatás nem jó ütemezése, városokon a „nem megbízható politikailag „jelző máris internálásra kerülhetett az egyén. A kidolgozott rendszernek volt egy jó gépezete: lelkészeket, papokat nem vittek el Recskre. Ők Kistarcsán maradtak, nehogy a lelki gondozásuk lelki megerősítésük megtörténjen.

Mégis sokáig titokban volt ez a tábor? Nem. Csak nem mertek beszélni róla. Hisz a Kádkápolna-Kisterenye vasútvonalon éjszaka olyan jól látszott a megvilágított Mátra hegyoldalon ez a tábor. Ilyen volt az akkori megfélemlítés.

Ez az embertelen éheztetés ártott talán a legtöbbit, ez alacsonyított le egyeseket tolvajokká, készítette ezeket mások kenyérének elorzására, ez tett sokakat besúgóvá, társaik rendszeres elárulójává. Nemcsak csontra-bőrre fogynak le valamennyien, hanem a fehérje és vitaminhiány miatt különféle betegségekbe esnek. Testük tele volt furunkulusokkal, gyulladt ínnyel, laza, gyakran kihulló fogakkal. Mindent elkövetnek, hogy hiányos táplálkozásunkat pótolják: ellopják az ÁVH-soknak nevelt sertések moszlékját, (Kéri Kálmán mondja el: egyszer munkára vezényelve visszanéz és látja, az emberek a disznók moszlékját kaparják. Rájuk kiáltok, mondja: - „Mit tesznek?! Ennyire nem aljasodhat le egy ember!” „ De aztán bele gondolva az éhség az nagyon nagy Úr, így nem vethetek a szemükre rosszat”).

Megdézsmálják a lovak abrakját, kiszednek a szemétből minden megehető hulladékot.

Jóllehet tiltották és súlyos fogdabüntetés járt érte, a tábor területén felkutatunk minden gyomorba küldhető - mogyorós lednek gumóját az emészthetetlen, a tölgymakkal is. Voltak, akik növényeket esznek, zsenge fenyőtűket, a sóskát, a madársóskát, a fiatal bükk hajtásokat C-vitaminpótlásra, megeszik a zöld, vagy félig érett kőkényt, vadkörtét, a vadrózsa szirmát, később még zöld gyümölcsöt, a madárberkenyét, az útépitésnél a felszínre került - valóban fehérje tudtak ellenállni a különféle gombáknak, egyik társunk bele is halt. Akadt, aki jóízűen fogyasztotta el az eleven csigát; másvalaki a kovácsműhely tüzén félig pirított szalamandert, mókust evett. Ez nagy büntetéseket vont maga után, mert volt olyan, aki beárulta ki evett szalamandrárt és fogságot verést kapott érte.

Egy időben a kalapács feltörte kezüket ennek puhítására fagyút osztottak ki: nem törődnek a sajgó sebeikkel, inkább megeszik. Később homokkal keverték, hogy ezt ne tegyék meg, ám akkor is megeszik.

Fő táplálék - ha nem is mindennapi - a kenyér volt. Az időről időre változó mennyiségű, és mindig kevés, kenyéradag híján valamennyi rab éhen halhatott volna.

Kéri Kálmán: (Igló, 1901. június 25. – Budapest, 1994. május 26.) vezérezredes, politikus. Az első világháború idején lépett be a Honvédség kötelékébe, majd szolgált IV. Károly magyar király és az I. Magyar Köztársaság alatt is. A Magyarországi Tanácsköztársaság idején Stromfeld Aurél, a Ludovika Akadémia akkor parancsnokának parancsára beállt a Vörös Hadseregbe, majd behívták a Ludovikára. 1921-ben tüzérsízt lett, majd a vezérkarban kezdett szolgálni. 1941-ben katonai attasé lett Szlovákiában, majd 1942-ben hazahívták, vezérkari ezredessé léptették elő, majd Nagy Vilmos honvédelmi miniszter szárnysegédként és irodavezetőjeként szolgált. 1944-ben a VI. hadtest, majd az 1. magyar hadsereg vezérkari főnöke lett. Amikor Horthy Miklós bejelentette a fegyverszüneti proklamációt, Kéri átment a szovjetekhez és csatlakozott a Moszkvába induló fegyverszüneti küldöttséghez. 1945-ben a Honvédelmi Minisztérium katonai főnöke lett a Dálnoki Miklós Béla vezette Ideiglenes Nemzeti Kormányban, ugyanebben az évben szabotázs vádjával letartóztatták. A bíróság később felmentette a vádak alól, de rendelkezési állományba helyezték. 1949-ben ismét letartóztatták, majd a kistarcsai internálótáborba, később a recski munkatáborba került. Amikor 1953-ban a tábor felszámolták, visszamenőleg 4 év 9 hónapos börtönbüntetésre ítélték. 1954-től 1966-os nyugdíjazásáig dolgozott éjjeliőrként, segédmunkásként, raktárosként és pincemesterként. 1990-ben rehabilitálták, vezérőrnaggyá, majd 1991-ben vezérezredessé nevezték ki. 1990-től 1994-ig országgyűlési képviselő (MDF) 1994-n hal meg Budapesten.

Az egészségügyi ellátás siralmas volt. A kórházban legfeljebb aszpirint, ha adtak itt dolgozott gróf Hoyos János Dr. sebész főorvos, aki maga is rab volt. A gyógyszereket fertőtlenítő szerekkel az AVH elvette kiöntötte. Így a sebeket, a betegségeket Hoyos dr. kénytelen volt ezek nélkül gyógyítani. Kényszerítve volt, hogy gyógyításkor kínozza a betegeket. Nem egy halál este volt.

Az első szökés Dobó József volt csendőrtiszt nevéhez fűződik.

Dobó József: 1921-ben született Balassagyarmaton. A Ludovika Akadémián hadnagyként végzett 1942-ben. A hadifogságtól a fronton szerzett sebesülései mentették meg. A háború után csak alkalmi munkákat kapott. Az Államvédelmi Hatóság (ÁVH) 1949-ben Kistarcsára internálta, onnan került Recskre 1950-ben. Amikor megértette, hogy a táborban halálra fogják dolgoztatni, szökésre szánta el magát. Nyugatra szeretett volna eljutni, éjszakánként gyalogolt, nappal rejtőzött. Csehszlovákiába szökött, ahol egy rokona malmában várakozott. Ott kapta meg a hírt, hogy az ÁVH elvitte és kínozza a szüleit és az útján segítséget nyújtó rokonait.

Ekkor önként föladata magát. A recski táborban fogolytársaival verették össze. Hét hónapot töltött magánzárában, ez alatt elméje épségét rendszeres tornával igyekezett megőrizni. A szökésért további két év tíz hónap börtönbüntetést szabtak ki rá. Éveken keresztül nehézgépezet volt, később villanyszerelőként, végül a metró diszpécserszolgálatán dolgozott. Szenvedélyesen szerette a természetet, nyugdíjasként turistajelzések felfestésével egészítette ki a család jövedelmét. 2007. február 4-n hunyt el.

Itt szökését maga meséli el:

SZÖKÉS

„- A fakitermelő csapatban dolgoztattak. Az egyik hajnalon épp a legallyazott fák ágait kellett egy-egy csomóba húzgatnom. Olyan volt a terep, hogy csak a két szomszédos őr láthatott. Úgy esett, hogy amikor az egyik jókora lombos ágat vittem a csomóhoz, az egyik őr valakivel el volt foglalva, a másik pedig nem figyelt rám.

Itt a kedvező pillanat – gondoltam. Gyors elhatározással néhány másodpercig várok, hogy meggyőződjek arról: egyik őr sem figyelte meg, hogy a gallyrakás mögött maradtam. Majd egy enyhe mélyedés részbeni takarását felhasználva a munkahelytől ellentétes irányban osontam el az első, nagyobb takarást adó bokrokig, fákig, onnan pedig futva tovább.

Pár száz méter után megláttam egy körülbelül két méter magas, sűrűn befőtt drótkerítést. Figyelve, hogy nincs-e valahol őrség vagy mozgás, a kerítéshez mentem, s szétfeszítettem a kötöző drótozást úgy, hogy a fejem, majd a testem is átfért a résen. Aztán még jó néhány méter futás az erdőben, és szabad voltam. Leírhatatlan öröm, boldogság fogott el. Több mint tizenhárom hónapi rabság után ismét szabadon lélegezhettem.

Rövid hálafohász után tájékozódtam. Szépen sütött a szeptemberi nap. Már reggel hét óra táján is olyan meleg volt, hogy az ingemet is levettem a munkához, s mivel szökési alkalom ilyen helyzetben adódott, bizony csak a vörös csíkos nadrág meg a bakancs volt az összes öltözéke. A legrövidebb úton Balassagyarmatra akartam menni, hogy szüleimet értesítsem létezésemről – ők ugyanis úgy tudták, hogy Kistarcsán vagyok az internálótáborban. Aztán neki a határon át nyugatra, hiszen ebben az országban ezek után csak bujdosóként maradhatnak.

Tehát tájékozódtam a nap szerint, s megindultam északnyugati irányban, hiszen ismervén a térképet, tudtam, hogy Recskről Balassagyarmatra ez az irány a követendő. Csakhogy felfokozott idegállapotomban eltájékoztam magam, és éppen az ellentétes irányban indultam tovább az erdőbe, vagyis délkeletre. Szerencsére csak a következő dombhátig, ahol egy vágás szélén megismételtem az iránymeghatározást. Ekkor jöttem rá a tévedésre, s most már kis vargabetű közbeiktatásával a helyes irányba fordultam.

Vándorlás - csak éjjel

Elhatároztam, hogy ha már sikerült a szökés, nagyon óvatos és körültekintő leszek. Nappal csak addig mozgok, amíg a haladási irányomban nem fogy el az erdő. Minden emberi találkozást elkerülök, és nyílt terepen csak a sötétség beállta után haladok tovább. Táplálékom az lesz, ami megehető az erdőn találok. A nyomvesztésre is gondoltam az esetleges kutyás követés esetére, és az első pataknál bakancsomat levetvén róttam tovább az erdőt.

Körülbelül délután két-három óra lehetett, amikor abban az irányban elfogyott az erdő. Szerencsére jó meleg szeptemberi nappal volt, így aludtam egyet egy bokor tövében, remélve, hogy éjjel nagyobb távolságot tudok megtenni.

Nagy távolban a tábor irányából katonákkal megrakott teherautó után porzott az út, s nótázás hangfoszlányait hozta felém a szél. Tehát még nem vették észre a szökést – gondoltam –, mert egyébként nemigen vinnék nótászó mellett eltávozásra vagy szabadságra a legényeket. Ez a meglátásom – mint később megtudtam – meg is állta a helyét. Ugyanis csak a késő esti létszám ellenőrzésen derült fény az eltűnésemre.

Akkor már valahol Mátraballa környékén jártam, kihasználva a csillagos, de holdvilágtalan éjszakát. Sárgarépa, szőlő, szilva volt a táplálékom, amely szeptember elején itt is, ott is akadt a határban. (...)

Gárdonypuszta volt a közvetlen célom, így már csak tíz-tizenkét kilométer volt odáig előttem. Minden hiba nélkül meg is érkeztem nagynénémékhez a település szélén álló tanítói házához. Nagy megrökönyödéssel, de szeretettel fogadtak, és elrejtettek. Néném veje, Tóth Zoli is ott lakott kis családjával, s naponként onnan járt be kerékpáron Balassagyarmatra, a munkahelyére. Vele üzentem édesapámnak, s délután Zoli azzal a válasszal tért meg, hogy abban az öltözékben menjek éjjel Gyarmatra, amelyben Gárdonyba érkeztem.

A nappal az illetéktelen szemek elől elbújva a pincejáróban töltöttem, persze már felöltözve az ott kapott ruhákba. A Bibliát olvastam, amelyet Zoli felesége nyomott a kezembe. Este aztán – híven az üzenetnek – belopakodtam Gyarmatra, nagy kerülővel, dél felől közelítve meg a családi házat.

Édesanyám szerencsére nem volt otthon, édesapám pedig a belső bejáratnál fogadott: „Fiam, nagyon rosszul tetted, hogy megszöktél. Azt tanácsolom, jelentkezz önként, különben mindnyájunkat be fognak börtönözni miattad.”

„Ez képtelenség - válaszoltam -, hiszen nem is tudtok rólam. Nem nyúlhatnak hozzátok!”

Apám ekkor ezt mondta: „Több, mint egy éve becsuktak, nem tudod, hogy itt kint mi van. A legjobb, amit tehetsz, hogy most jelentkezel!”

Ekkor már nagy keserűség öntött el. „Nem azért szöktem meg, hogy aztán önként jelentkezsek. Előbb a csehszlovákiai rokonokhoz megyek, aztán tovább nyugatra, mert itthon már semmi keresnivalóm nem maradt” - feleltem neki.

Apám még megkérdezte, adjon-e pénzt, enivalót, de már elmenőfélben azt válaszoltam, hogy nem kell semmi. (...)

Még szabadlábban voltam, de már jöttek a rossz hírek otthonról. Letartóztatták az édesapámat. Alcsútról hazatérő édesanyámat a vonatról vitték el. Elhatároztam, hogy feladom magam. (...)

A rendőrségről előbb Salgótarjánba, majd az Andrássy út 60.-ba szállítottak. Így vetélt el szabadulási kísérletem. A hírhedt Péter Gábor elé kísérték. Ő azután, a jelenlétben rendelte el, hogy vigyenek vissza Recskre, verjenek meg, és büntessenek vesszőfutással. Őt év börtönbüntetést helyezett kilátásba. (...)

Megjelent egy ismerős politikai tiszt, s minősíthetetlen szitkok közepette összevissza rugdosott... A rabok mind ott álltak felsorakozva, kivették őket, hogy megmutassák: bizony, „innen nem lehet megszökni!”. Aztán következett a beszéd, amelynek lényege az volt, hogy az eddig kilátásba helyezett kedvezményeket a szökésem miatt most mind elvonják, s ezt ki-ki személyesen is megköszönheti nekem...

A vesszőfutás

A 120-150 fős csoportot egymással szemben két sorba állították, s nekem a két sorfal között kellett végigfutnom. Mire egy-két elesés után a sorfalak végére jutottam, már csupa vér voltam. Miközben ütlegeltek, a legkülönbözőbb szitkok hangzottak el: „Te piszok! Miattad nem láthatom az anyámat!” De az is bizonyos, hogy nem minden szerencsétlen sorstársat lehetett a hazug szólásokkal feltüzelni, mert különben nem élhettem volna túl a vesszőfutást...

Mindezek után a büntetőverembe löktek, s az örök tovább folytatták bántalmazásomat. Végül a táborparancsnok megjelent, Fóris Béla s a fülem hallatára adta ki az utasítást, hogy hagyjanak már nekem békét! A táborba internált orvosnak pedig meghagyta: „El kell látni a sebeit, és mindent meg kell adni neki, amire szüksége van!”

Másnap reggel ismét megbilincseltek, és elvittek Recskről. Ami ezután következett, szintén nem volt irigylésre méltó. A Mosonyi utcai tolonházban hét hónapra pincezárkába csuktak, majd a váci börtönbe kerültem, de a haláltáborból megszabadultam.”

A sors, velejárója, hogy Dobó József édesapja, és sógora Tóth Zoltán is recski rab lett a szökése miatt. Tóth Zoltán Recsken életét veszti.

Ez volt az első szökés a Recski kényszermunkatáborból, amit nem csak az örök, hanem a rabok is megtoroltak az elkövetőn. Ettől kezdve még jobban, fokozottabban vigyáztak a rabokra. A kiépített besúgó hálózat jelentett mindent, ami csekély mértékben is törvényt szegett. Mindennaposak voltak a verések a fogdába zárások és később a gúzsbakötés „intézménye” is.

Gúzsbakötés: az egyént leültetik, lábait has felé felhúzza, majd ezt a kezeivel átkulcsolja. Itt a kezét jó szorosan megkötik, hogy ezt a testtartás véletlen sem engedje ki. Majd az átkulcsolt láb és kéz alá a mellkas közt egy botot dugnak át, és így a bot támasztékként oldalra döntik. Kb 5 perc után nem jut vérkeringés a végtagokba és ezek zsibbadni kezdenek. Általában 15 perc, de volt olyan, akit egész este folyamán gúzsba kötöttek. Majd mikor az „ürge” szabadon lett engedve akkor kint egy jó tíz perc bukfenchezést kellett végigcsinálni „csak azért, hogy ne jöjjenek ki a gyakorlatból” Ezt Vargha János a Vágott nyakú mondta el. Benkő Zoltán (+2005. IX.) recski rekorderként 111 (!) órát töltött gúzsba kötve.

Vargha János - Vágott Nyakú - az egyik legkegyetlenebb ÁVO-s tiszt ő volt a lágerben. Ő volt a párttitkár is egyben így hatalmat kétszeresen kapott a táborparancsnoktól. Mivel illegális pálinkafőző is üzemelt az ÁVO részére így az örök sokszor ittasan érzékszerveiknek nem parancsolva kegyetlenkednek.

Ezt Tabódy István egykori katonatiszt pap meséli el Gyarmathy Livia és Böszörményi Géza Recsk filmjében.

Tabódy István (1921. Budapest - 2000. szeptember 25., Székesfehérvár). „Mivel jó kapcsolatom volt a Horthy családdal és leveleztem is a család hölgy tagjaival 1947-n letartóztatnak kémkedés vádjával. Kistarcsára majd innen Recskre kerültem. Mély katolikus lévén megtartottam hitem és én ezt többször is hangoztattam. Egyszer a „Vágott Nyakú megkérdezi tőlem:- szeret maga engem? Mondom, mivel keresztény vagyok, én minden embert szeretek így magát is. Erre egy jókora furkós bottal végig vágott rajtam. Majd ismételtén kérdezi: Még mindig szeret? Válaszom: Igen így is szeretem. Erre ismét végig vág a bottal rajtam, de most már nagyobb. Na, még mindig szeret? (nagyon fáj az ütés) de válaszoltam: Igen még mindig szeretem. Erre teljes erőből, ahogy csak bírt rám vágott. Szeret még? Ordítja: Igen szeretem válaszoltam, de gondolván, ha még egyszer rám vágsz én, itt megöllek.....látva az arcom leengedte a botot és szinte szégyenülten mondja halkán: menjen innen.

Majd pár nap múlva szólnak, menjek, fel kell mosni a Vágott Nyakú irodáját. Mentem megcsináltam közben Ő néz engem, az asztalon volt egy nagy vajjas kenyér friss zöldhagymával. Mondja nekem: Menjen és egye meg.... Ettől a naptól kezdve, ha látta bántanak Ő szólt, hogy hagyjanak engem békén....”

Kiss Dániel esete: A négyes számú barakkban 150 személlyel, a munkabrigáddal voltam együtt. Kiss Dániel részletesebben is beszámolt az örök módszereiről. Miután az egyik szomszédja Ónodi Mihály, egyszerűen egyik napról a másikra éhen halt, odasúgta a másik szomszédjának, Csík Mátyásnak, hogy innen sosem fognak kijutni, mire az beárulta őt, amit az ávosok két heti, két órás éjszakai gúzsbakötéssel jutalmaztak. „Az egyik éjszaka a hetedik napon mivel nagyon hideg volt már kint bevitték őket gúzsba kötve az őrbarakkba. Vipla (általuk csak így hívott őt) odafordította a dobkályhához, amit alaposan megrakott, és két órán keresztül égették a kezét 1951. október 21-n.

„- *Hiába ordítottam, hogy ég a kezem, az örök ittasan csak röhögtek rajtam. Sikala Ferenc ÁVH-s őt is csak szidalmazott. Majd a gúzsba kötés után ki kellett menni a szokásos bukfenckre és bezavarnak a barakkba.*”

Jelenttem az égést, de Ács Zoltán kórházi orvos, nem vehetett fel, csak a parancsnoki utasításra a kórházba. Gáti Béla ÁVO-s őrnagy orvos, csak úgy tudta megmenteni a kezem, hogy a két ujjam és tenyerem középcsontjait csonkolta. Mikor az orvos lecsonkolta a két ujjamat a szék mellett lévő vödörbe dobta azzal a megjegyzéssel: „na, maga sem zongorázik többet”.

Szökés - Michnay Gyula

Társai: Mózes Mihály, Stern Mendel, Stern Pált, Lőcsey Géza, Kihut József, Kertész János és Haraszti József.

1951. május 20-án reggel egy géppisztolyos ávos tiszt hét rabot kísért ki a recski internálótáborból. A politikai foglyok többsége soha nem mehetett a kerítés túloldalára, de néhány köztörvényes elítélt munkájára szükség volt egy építkezésen. A kőfejtéshez használt robbanóanyagok raktárát a táboron kívül kellett felépíteni, nehogy a rabok valahogy hozzájussanak. Két őrtorony között ideiglenes ajtót vágtek a drótkerítésen a munkások számára. Vasárnap volt, a tornyokban vigyázó ávosok alig várták váltást, nem sokat törődtek az épülő raktár felé haladó, szerszámokat cipelő, lehajtott fejű foglyokkal és az őket kísérő tiszttel. Pedig ha jobban odafigyelnek, észrevehették volna, hogy a verőfényes napsütésben foglyok és örök egyaránt állig fel vannak öltözve. A géppisztoly fából faragott, a dobtára paradicsom konzerves dobozból készült. A kerítésnél a „kísérő” rab az „őr” kifordított rabruhában, amin nem látszik a minium csik, épp akkor emelte a cigarettát a szájához arcát takarva mikor az őrtoronyból épp őket vizsgálták. Majd azonnal el is dobta a csikket, amire az egyik rab ráugrik és felkapja. Az őt már ekkor ezt szemléli, mire visszanez a „kísérőre” az már a kapun kívül van. Ennyire aprólékosan tervezte ki Michnay a kapun átjutást.

Amikor a menet látótávolságon kívül ért, villámgyorsan ledobták magukról a rabruha felsőrészét, és az alatta viselt szedett-vedett pulóverekben futásnak eredtek. A szabóműhelyben, titokban összetákoltszti uniformis mellett a földön hagyták a fából és konzervdobozból barkácsolt géppisztolyt is. Michnay-ék pár méteren nyertek, mert a fűben hasalva egyszer csak teherautónyi katonára érkezett a hátuk mögé. Körgyűrűvel zárták le a környéket, de Ők akkor jó pár száz méterrel a gyűrűn kívül voltak már. A 29 éves Michnay Gyula vezette őket: ő volt az, aki az egész szökés tervét aprólékosan kidolgozta. Harmincezer fegyveres kereste őket mindenhol az országban, s közülük hetet hamarosan el is fogtak. Egyedül Michnay jutott át a határ túloldalára, ahol először ő tudatta a világgal, hogy a kommunista rezsim embertelen munkatáborot tart fenn Magyarországon. 520 rabtársa nevét olvastatta be a rádióban, legtöbbször családja innen tudta meg, hogy ítélet nélkül elhurcolt rokonuk életben van. Michnay Gyula nem sok köszönetet kapott mindezért, legtöbbször nem is hitték neki – a kelet-európai menekültek sorsa várt rá Németországban. 1922-ben született, regényesen színes összetételű családban. Morva eredetű magyar nemes, német evangélikus lelkész, svájci bevándorló, Amerikából hazatelepült magyar zsidó kivándorló egyaránt szerepelt a felmenői között.

Apai nagynénje, Michnay Ida Georges Clemenceau egykori francia miniszterelnök fiához ment hozzá, majd el is vált tőle: a legendák szerint pedig ezzel megalapozta apósa ellenszenvét a magyarok iránt a trianoni béketárgyalásokon. Michnay Gyula a pécsi honvéd főreál gimnáziumból 1940-ben került a soproni titkosi iskolába, ahonnan azonban hamarosan távoznia kellett: zsidó nagyanyja miatt a titkosi pályára bezárult előtte, behívták viszont munkaszolgálatra. Parancsnoki beosztásban szolgáló apja egy katonai zöldségszárító üzemben talált neki biztonságos helyet, s közben beavatta abba a titkos németellenes titkosi összeesküvésbe, amelyben részt vett. Michnay Gyula megszökött a munkaszolgálatból, és egy hamis igazolványokat előállító titkos nyomdában dolgozott. A háború után a Szövetséges Ellenőrző Bizottság tolmácsaként a hadifogságból szabaduló amerikai, angol és francia katonák ügyeit intézte. Nem politizált, de az új rezsim lassanként kirajzolódó természetét sem tetszett neki. Jóképű volt, fiatal, sok nőnek udvarolt egyszerre. Úgy tervezte, kimegy Párizsba nagynénjéhez és beiratkozik a Sorbonne-ra. Egy fatális véletlennek köszönhetően élete egészen másként alakult. 1947. április 27-én egy régi barátja és egy másik fiatal férfi csöngetett be hozzá.

A barát azt mondta, hogy az ismerősének reggel hétkor indul a vonata a Keletiből, s mivel Michnay lakása a pályaudvar közelében van, azt kéri, hadd hagyja ott a bőröndjét. Meg is mutatták a csomagot: női fehérnemű volt benne. A férfi helyett reggel ávosok jöttek, és magukkal vitték Michnayt. A bőrönd tulajdonosáról faggatták előbb az Andrássy út 60-ban, majd a szovjet főhadiszálláson. Később kiderült, hogy a férfit valamilyen háborús bűntettrel vádolják. Hat hét után Michnaynak sikerült tisztáznia, hogy nem ismeri a csomag tulajdonosát, mire az oroszok elengedték. Arra kérte őket, hogy vigyék vissza az ÁVO központjába, hogy ott igazolást kérhessen arról, miért tűnt el ilyen hosszú időre. Ott újra elmesélte az ügyeletes tisztnek, hogyan keveredett ártatlanul ilyen helyzetbe. Percekkel később újra fogoly volt. Kiderült ugyanis, hogy az orosz fogdában a zárkatársa egy készülő koncepció per kulcsszereplője volt. Nagy Ferenc kisgazda miniszterelnök személyi titkárat nem sokkal korábban tartóztatták le, és azt várták tőle, hogy főnökére tegyen terhelő vallomást. A letartóztatott hivatalnok a zárkában rendszeresen beszámolt kihallgatásairól Michnaynak, aki ily módon súlyos politikai titkokat tudott meg, az ávosok ezért nem akarták szabadon engedni. Bírósági eljárást sem lehetett indítani ellene, így aztán papírjaira ráírták: „nevezett szabadon hagyása államvédelmi szempontból aggályos”, és minden ítélet nélkül rövid úton internálták. A kistarcsai internálótáborba került, ahonnan megkísérelt megszökni. Egy ór észrevette, és menekülés közben rálőtt. A golyó a könyöke fölött átlőtte a bal karját. Mivel a seb elfertőződött, a rabkórházban Michnayt saját kérésére érzéstelenítés nélkül megoperálták, és ezzel elkerülte az amputációt.

Még lábadozott, amikor teherautóra tették, és elvitték oda, ahol rajta kívül 1250, többnyire ítélet nélkül letartóztatott rab várt a sorsára: a titkos munkatáborba, Recskre. Érkezésekor közölték vele, hogy újabb szökésről ne is álmodjon, innen nem fog élve kikerülni. Michnay Gyula azonban az első perctől kezdve kizárólag a szökésre gondolt, és amikor csak tudta, megpróbálta kijátszani a tábor szabályait. Először azt tervezte, hogy egyedül szökik meg, de amikor kiderült, hogy a kőművesként dolgoztatott rabok - fegyveres kíséreléssel ugyan - ki-be járhatnak a táborból, megváltoztatta a tervét.

Meg azt is tudta, ahogy elmondta Ő magát nem tudta „bebulizni” egy kőműves csoportba. A rabtársai által csak Jules-nek becézett férfi filmbe illően kockázatos, de megvalósítható szabadulási akciót dolgozott ki. A csapatot úgy válogatta össze, hogy mindenkinek hasznát vegyék az előkészületek során. Volt, aki ruhaanyagokat tudott lopni a szabóműhelyből, más bőrszíjakat szerzett, egy volt katonatiszt pedig megtervezte az ál-gépfegyver makettjét, amit a fűrészüzemben készítettek el. Michnay és az ávos tisztet alakító Lőcsey Géza katonaiskolát végeztek, értettek a terepen való álcázáshoz, és tudták azt is, hogy lehet átjutni egy aknazáron. A csapat tagjai között teljes bizalomra és titoktartásra volt szükség.

Michnay a rabok között megbújó besúgók miatt úgy látta, hogy az előkészítési munkálatok nagyobb veszéllyel járnak, mint maga a szökés. Az ő szervezőkészségének is köszönhetően sikerült titokban tartani a konspirációt. Szervezettségük nagyjából addig tartott, amíg sikerült kísértálniuk a táborból. A stressz miatt többségük rögtön megszegte az előzetesen megbeszélt szabályokat. A nehezebb északi út helyett négyen dél felé kezdtek szaladni, őket nem sokkal később mind elkapták a nyílt terepen. Az észak felé induló csapatba Michnay, Lőcsey Géza, és egy székegy fiafalembert, Mózes Mihályt tartozott. Előbb sokáig egy patak vizében gyalogoltak, hogy az ávosok kutyái elveszítsék a nyomukat, majd egy cigánytelepen szereztek maguknak civil cipőt és nadrágot. „Mindig beleéltem magam az üldözők lelki világába. És mindig azt csináltam, amit nem vártak.

Ők kerestek az erdőben, mi pedig feküdtünk, mint a békák, elnyúlva a réten” - mesélte utóbb Michnay. Eszükbe se jutott, hogy harmincezer ávos, határőr és rendőr keresi őket mindenhol az országban. Minden rokonuknál házkutatást tartottak, sokukat letartóztatták, néhol egész falvakat helyeztek blokádnak alá a karhatalom. Minden tanácsi hivatalban ki volt ragasztva az arcképük: hivatalosan, mint börtönből szökött rablőgyilkosokat körözték őket. Így is sok segítőjük akadt, élelmet, vizet, sőt, még pénzt is adtak nekik. A csapat legfiatalabb tagjának, Mózes Mihálynak a lábát feltörte a rossz csizma, s a sarka annyira kisebesedett, hogy belázasodott. Arra kérte a társait, hogy hagyják magára, megpróbál elbujni valahol. Őt hetekkel később egy agyagbányában fogták el a rendőrök. Michnay és Lőcsey továbbmentek, és Dunakeszinél érték el a Dunát, ahol kettéváltak.

Lőcseyt nem sokkal később szintén elkapták üldözői, így már csak Michnay volt szökésben a nyolc recskeri rab közül. Egy újpesti barátjától pénzt és ruhát kapott, s levágták a haját is: így már egyáltalán nem hasonlított a körözési képen szereplő „rablőgyilkosra”. Egy másik ismerőse élelmet adott neki. Segítői sokat kockáztattak: „En az életemért futottam. De azok a szabad emberek, akik nekem segítettek, ők a hősök, nem én. Nekik jár a hála és köszönet. Mert ők háborúságot szenvedtek értem. Mert őket kivétel nélkül mind az ávos begyűjtötte, kivallatta, megkínozta.” A szökés után tíz nappal Michnay Gyula már vonaton utazott tovább az osztrák határ felé. Mindig csak rövid szakaszokra váltott jegyet, hogy ne keltsen feltűnést. Elmondása szerint nem volt fegyver nála, csak néhány kézi gránát, amivel elfogása esetén inkább magával akart végezni, mint harcba keveredve újból rab lenni. A határ közelében Nagycenkélnél hosszan figyelte a járőrök mozgását, majd a váltás után megközelítette a drótkerítést. A kifeszített drótokkal működésbe hozható aknáknak mellett lassan tapogatózva kúszott át, úgy, ahogy ezt a katonai kiképzésén tanulta. 1951. június 4-én megérkezett Ausztriába.

Bécsben jelentkezett az amerikai hatóságoknál, hogy elmondja a történetét. Senki sem hitt neki. Lázár Ödön (Gömbös Gyula volt igazságügy miniszterének fia nem hiszi, el a történetet dezinformációnak tartja. Hogy Magyarországon létezik egy büntetőtábor, amely a Galyatetőről és a Kékesről is szabad szemmel látható, mégsem tud róla senki, és a CIA-nak sincs róla információja, nem volt könnyen hihető állítás. „Megérkezik egy pasas, azeknek nem kell tolmács, aki tud angolul, tud németül, (...) belátom, hogy mindez együtt több mint gyanús” – mesélte Michnay, akit először tíz napra lecsuktak, és megpróbáltak utánanézni az előéletének.

Csak akkor folytatták a kihallgatását, amikor nem találták nyomát, hogy az ÁVO vagy a KGB kémje lenne. Csak hosszas könyörgésére engedélyezték, hogy a jelenlétükben felhívja Párizsban élő nagynénjét, Madame Clemenceau-t, aki igazolta a személyazonosságát. Bár a büntetőtábori történetét ő sem hiszi, el azt mondja róla „Neked már gyermekkorodban is nagy fantáziád volt. Ezután megváltozott a kihallgatók hangneme, szabadságát is visszakapta, de a büntetőtábor létét továbbra sem tartották hihetőnek. A Szabad Európa Rádió bécsi riportere interjút is készített veled, de az anyag nem került adásba. Mivel nyilvánvalóvá vált, hogy Bécsből nem tud segíteni a bajtársain, Michnay továbbutazott Salzburgba. Itt egy ismerőse bemutatta báró Weiss Editnek, aki az Amerika Hangja rádió magyar adásának egyik fő támogatója volt. A bárónő hitetlenkedve szinte undorral kérdezte Michnaitól: „Ismer maga egy György Aladár nevezetű embert?” „Hogyne ismerném – hangzott a válasz –, György F. Aladár a teljes neve, szüleinek pedig a Perczel utcában volt déligyümölcs-nagykereskedésük.” „-És egy Létay István nevezetűt?” „- Persze magas göndör hajú erősen szeplős”, majd következő jól megválaszolt kérdés után a bárónő megszólalt: „Maga igazat mond, (...) és ha nem hozzák le a maga listáját, megvonom tőlük a támogatást!” Így aztán három hónappal a határátlépés után az Amerika Hangja adásában végre elhangzottak a kényszermunkatábor foglyainak nevei. Michnay összesen 520 nevet sorolt fel emlékezetéből. Neki köszönhetően tudták meg sokan Magyarországon, hogy szeretteik még élnek, és Recsken raboskodnak.

Ezek után leváltják a tábor parancsnokát, Flóris Bélát és helyette: Csete József kerül helyettese: Veres János.

Csete József: (Erdőgyarak 1920 novembere – Budapest, 1986. február 13.) ÁVH-s tiszt, alezredes, 1951 augusztusától 1952 februárjáig a recski kényszermunkatábor parancsnoka. Anyja Béres Julianna volt. Testvére, Csete István 1950-től 1959-ig szintén a politikai rendőrségnél működött. 1945 elejétől február 26-ig Magyar Államrendőrség Politika Rendészeti Osztályánál működött, mint nyomozó, majd Magyar Államrendőrség Budapesti Főkapitányság PRO-hoz került, decembertől az I. osztálytörzs "A" főcsoport 1. szakcsoportjánál volt nyomozó. 1951-ig az ÁVH különböző osztályain működött: 1948 végén a XIV. osztályánál, 1950. január 5-ig a C/5. osztályánál, január 6-tól a B/6. osztályánál, március 9-ig az I/4-a osztályánál, március 10. és június 15. között a VI/1. osztályánál, június 16-tól 1951. június 15-ig a X/1. osztályánál, majd a VI/2. osztályánál. 1951 augusztusában, miután Michnay Gyula és társai szökése miatt az addigi parancsnokot, Flóris Bélát leváltották, Csete Józsefet az ÁVH VI/2. osztály recski kényszermunkatáborhoz nevezték ki, mint táborparancsnok (osztályvezető). Egykori foglyok visszaemlékezései szerint az ő parancsnoksága volt a recski tábor életének legkegyetlenebb időszaka, uralma alatt megszaporodtak a visszaélések, ekkoriban vált bevett büntetéssé a gúzsbakötés.

A recski tábort 1952. február 29-ig irányította, márciusban a VI/2-I. osztályhoz (házifogda) parancsnokká nevezték ki, 1953. november 15-én pedig áthelyezték a BM Pest Megyei Főosztály büntetés-végrehajtási osztályához osztályvezetőnek, 15 nap után azonban a Budapesti Közzétartó Bizottság parancsnokhelyettesének tették meg. Az 1956-os forradalom idején letartóztatták és bebörtönözték. 1957 augusztusától 1959. november 30-ig a BM II/8. Osztály házifogda (II/8-h osztály) parancsnoka. 1959. december 1-jén a Légoltalom Országos Törzsparancsnokságához került. 1969-ben vonult nyugállományba. 1969. augusztus 1-től december 31-ig a BM III/I-9. Osztály segéd operatív feladatok ellátására alkalmazta. Haláláról beszámolt a Népszabadság is. 1986. március 5-én temették el.

Jankech József ügy:

Jankech József villanyserelőként dolgozott a Recski kényszermunkatáborban. Ő azért érdekes, mert egyedüli rabként csak ő lett a Recski temetőben eltemetve, a többi rab holtestét vagy a környékbeli falvakban, de legtöbbször a Váci fegyintézet temetőjébe „utaztatták” s temették el.

Jankech Józsefet 1952. július 22-n az egyik ÁVH-s őr a villanypóznára küldi, mert áramkimaradás volt. Ő felmászik javítani, de egy másik részeg ÁVH-s őr, virtusból? Vagy csak olyan kedve volt? Lelővi a póznáról, aki a helyszínen meghal. Holttestét a recski temetőbe viszik és elhantolják majd azt titokban.

Halotti anyakönyvi kivonatát a recski plébános anyakönyvezésében megtalálva: 1964. szeptember 22-re állítják ki. Ezt is titkosan! Tehát 12 évvel való halála után. Sírját majd feltárják és maradványait a család hazaszállítja.

1952. Karácsonya is hasonlóan emlékezetes: a rabok nem kaptak vacsorát a megszokott időben. Gondolták, hogy ezúttal valami különös fogás lesz -, közben telt-múlt az idő, de a vacsora csak nem érkezett, erre elkezdtek zúgolódni, amit az ÁVH-sok is meghallottak, ezért hirtelen berontottak a barakkba, mindenkit kivertek a vackából és az embereket a barakk egyik végébe zavarták, majd mindenkinek végighasították a szíjikkal a hátát. Ezután kiszemeltek maguknak egy szerencsétlent, akit addig vertek, amíg azt nem mondta, hogy, „köszönöm szépen a vacsorát, felügyelő úr”. Ez volt az ÁVH. karácsonyi meglepetése.

Először 1951. Karácsonya előtt, Sztálin születésnapját ünnepelendő 36 rab hagyta el a tábort. Ezt azonban hosszas kihallgatások előzték meg, amelyen kötelezvényt írtak velük alá, hogy az ÁVH besúgója lesznek.

Viszont, pezsgő kultúrelét folyt a táborban esténként a büntetőbarakkban. A volt Veszprém megyei alispán például angolul Shakespeare-t szavalt. Amúgy Recsken eltűntek a társadalmi különbségek. Az egyszerű földművesekre műveltség ragadt mindenki, más meg tőlük tudták meg például, hogy melyik növény ehető az erdőben. A mesteremberektől pedig még szakmát is lehetett tanulni.

Egyik éjjel az összes rabot kizavarták a tábor területére és ásóval, lapáttal nagy gödröt ásattak velük. Nagy hatalmas méretű mély gödröt. Közben az ÁVH-s őrök gúnyosan kiabáltak ássatok, mert a saját sírokat ássátok most. Ott akkor abban a helyzetben minden rab elhitte itt a vég. A tábort felszámolják, de őket el kell még tüntetni, és ez a legegyszerűbb megoldás, ha saját maguk ássák meg a sírjukat. Majd mikor meglett az a terület, ami ki lett szemelve, visszazavarták őket aludni. Később kiderült, hogy csak kis kerti tavacska kellett a táborban.

Következő táborparancsnok Fazekas Péter Helyettese: Roszkopf Mihály, 1952. tavaszától 1953. tavaszáig töltötte be a posztját. Javított a rabok élelmiszerén és a velük szembeni bánásmódon is. A táborparancsnok hatalmát és tekintélyét az operatív tisztek, nyomozók jelentősen rombolták a táboron belül. De ekkor már sokan tudtak a tábor létezéséről, és a nyugat is elfogadta, hogy itt egy magyar GULAG van a Mátra lábain. Mégsem tett semmit senki ennek felszámolására. Sőt az őrség kénye kedvének lett kitéve az a sok rab kik ott sínylődtek.

1953. március 5-n meghal Sztálin. Ezen a napon rendeztek csak az örök egy nagy verés napot. Akit csak érthettek mindenkit jól elverték. De a rabok már erről tudomást szereztek és valahogy nem nagyon bánták.

Azokból az újságokból, amit a pöcéből halásztak ki, S már olyan ör is volt, aki direkt kint hagyta az újságot egy farakáson, amire tüstént lecsaptak, megtudták, hogy a nagy Szovjet elvtárs halálával új fejezet indul a kommunista társadalmakban, megkezdődik a változás szele.

Az új Szovjet vezető: Nyikita Szergejevics Hruscsov lett, aki az SZKP-XX kongresszusán közel négyórás beszédében elismeri a sztálini bűnököt túlkapaszkodást, és változást vezet be. Magyarországon Nagy Imre lesz a miniszterelnök, aki kihirdeti 1953. június 4-n többek közt az internálás és a lágerek felszámolását.

Ekkor már Tóth Gyula a táborparancsnok, helyettese: Veres János. Ők írják alá a majdani szabaduló leveleket.

A recski tábor megtervezésének részletes története a mai napig sem került felszínre. Annyit azonban tudunk, hogy Princz Gyula ávos őrnagy 1949-ben vagy 1950 elején hónapokat töltött a Szovjetunióban, hogy az ottani kényszermunkatáborokat tanulmányozza. Azt is tudjuk, hogy a legszigorúbb táborok helyéül a Mátra vidéket szemelték ki, az ott létesítendő táborokból kiengedett rabokat - mármint azokat, akik túléltek - kevésbé embertelen helyeken dolgoztatták volna a végleges szabadulásig. Az emberkínzásokon kívül - ami nélkül nincs igazi zsarnokság - gazdasági céljai is voltak: a Rákosi-féle túlméretezett öt éves terv létesítéséhez akartak munkaerőt biztosítani. Főként természetesen olyan feladatokra gondoltak - kőfejtésre, kőtörésre például - amilyenekre önkéntes jelentkező az akkori fizetések mellett alig akadt volna.

Nem rajtuk múlt, hogy a tervek csak részben sikerültek. A rendelkezésükre álló aránylag rövid időn kívül - Rákosi csak öt évig volt a hatalom birtokában - az a tény is szerepet játszott, hogy Magyarországon nincsenek óriási lakatlan területek, a Mátra vidék sem az. Ez lehet az egyik oka annak, hogy a tervezett haláltáborokból csak egyetlenegy épült fel. Nem mintha nem lettek volna másutt is kényszermunkatáborok, de olyan, ami Recskhez fogható - hála Istennek - nem volt több az országban."

Ma sem tudni pontosan, hogy mennyien vesztették életüket a Recskre kerültek közül. A táborban elhunytak többségét a váci rabtemetőben temették el.

1953. március 8-án 120 személy hagyta el a tábort, akik elsőként keresték fel a még Recskben maradt hozzátartozóit és vitték a hírt róluk. A tábor végleges felszámolása 1953 nyarán indult meg, amelyet vizsgálatok, kihallgatások előztek meg. Ezekon dönt el, hogy kik szabadulhatnak végleg és kik kerülnek börtönbe. Az utolsó rab 1953 októberében hagyta el a tábort. Mindegyikkel egy kötelezvényt írtak alá, hogy szabadulásuk után senkinek semmit nem mondanak a recski múltjukról. Akik nem szabadultak, azokat bíróság elé állították. Itt ugyanazzal vádolták meg őket, mint 1948-ban az Andrassy út 60-ban (ti. az imperialistának való kémkedés). Ebből persze egy szó sem volt igaz, de erre alapozva a bíróság néhány perces tárgyalás után meghozta az ítéletét. Általában 5-6 évi börtönre ítélték őket, amit kitöltöttek tekintettek, így rövidesen szabadultak. Ezekben a titkos bírósági tárgyalásokon meghozott ítéletek azt a célt szolgáltatták, hogy utólag törvényesnek állítsák be fogva tartásukat. Recskben tudniillik azokat tartották fogva, akiket a fennálló törvények szerinti szabályos büntetőeljárással nem lehetett volna elítélni, de az ÁVH már kiszemelte magának és nem szabadulhatott. Az ÁVH kifogyhatatlan fantáziával rendelkezett, ha az internálásra okot kellett keresni. Az ex rabok egyik része, a volt szociáldemokraták jártak a legjobban: róluk gondoskodott a Kommunista Párt, így könnyen munkához jutottak, valamint anyagi kárpótlást is kaptak. A volt rabok többsége, függetlenül, attól, hogy Recskről rögtön a szabad világba csöppentek vagy csak börtönbüntetésüket letöltve lettek szabadok a társadalom periferiájára szorult.

A zsarnokság továbbra is félelemben tartotta a lelkeket. A farkasok törvénye uralkodott: aki egyszer megbotlott, azzal jobb nem is foglalkozni, mert másokra is bajt hozhat. Ők rendőri felügyelet alá kerültek és rendszeres időközönként (általában kéthetente) jelentkezniük kellett a rendőrségen azért, hogy megkapják a bizonyító pecsétet: engedelmesen, kényszer lakhelyét le nem hagyva, építik a dolgozó nép országát. Többsége értelmiségi volt, akik fizikai munkát Recsk előtt sohasem végeztek, szabadulásuk után pedig csak a legalja segédmunkához jutottak hozzá. Azon kisebb részük, akik technikai-műszaki végzettséggel rendelkeztek, szerencsésebbek voltak, mert a mindig megszorult öt éves tervben akadt nekik bőven munka. A volt recski rabok jelentős része a szabadulásuk utáni években megpróbált valahogy boldogulni a rendőri zaklatások, rosszalló megjegyzések és a kitisztottság érzése közepette. 1956-ig reménykedtek benne, hogy sikerül. A forradalomban sokan részt vettek közülük. A forradalom vérbefojtása után azonban szertefoszlottak reményeik és emigráltak Nyugat-Európába vagy az Egyesült Államokba, másik részük, akik itthon maradtak megpróbált beilleszkedni a társadalomba és nekik, mint másodrendű állampolgárnak folyamatosan bizonyítaniuk kellett, hogy ők is hűséges elvtársak, akik kiérdemelték a kapott munkát.

Ha pedig recski sérelmeiket felelmegették, rögtön figyelmeztették arra, hogy ők csak a dolgozó nép és a párt jóindulatának köszönhetik munkájukat. Jobban teszik, ha befogják a szájukat. Mivel a kényszermunkatábor titkos volt s így hivatalosan nem is létezett, hiába kérték a Kádárrendszer hatóságaitól, hogy a recski kőbányában letöltött éveket munkában töltött, tehát a nyugdíjba beszámítható időnek ismerjék el. Kártérítést sem kaptak. Megesett az is, hogy az egykori rab azzal fordult az Igazságügy Minisztériumhoz, hogy legalább erkölcsileg rehabilitálják őt, mert a vállalat az internálásra hivatkozva nem teszi lehetővé a kitüntetések, prémiumok és az előléptetést sem. Erre az a válasz érkezett: „Mivel maga nem volt elítélve, nincs mit rehabilitálni”. Tehát a Kádár-rendszerben az egykori recski rabok jelentős részét másodrendű állampolgárként kezelték, s ezt számtalanszor is érzékeltették velük. A kényszermunkatáborról ugyan tudott a társadalom, de tabutéma volt, amit nem volt ajánlatos emlegetni.

S mi lett az őrséggel? Egy részük Recskben telepedett le, és mivel ide házasodtak családot alapítottak. De volt recski polgármester szerint rendszerint feljártak a volt táborhoz hogy ellenőrizék jár és arra valaki. Lehetséges az akkori rendszer díjazta ezt a „vigyázást” számukra. A falu elcsendesedett, nem lehetett róla beszélni. Tóth Gyula táborparancsnok és családja egész 1958-ig élt. Volt róla szó hogy újból indítják bár köztörvényes bűnözőkkel, de az is felmerült, hogy a belügy a Mátra szép vonzó vidéke éghajlata miatt üdülőtelepet létesít. De a hatalom másként dönt. Lebontani, mert a nyugati propaganda már a „recski koncentrációs táborról cikkezett!” Megkezdik a tábor elbontását, fákkal való betelepítését, minden nyom eltüntetését. Nagyon vigyáztak ne váljon zarándokhelyé sem. Ezért különösképp őrizték előbb a volt ÁVO-s tisztekkel majd a helyi KMB-vel. A hatalom mindent megtett annak érdekében, hogy ennek nyomai feledésbe kerüljen. De az ember nem felejt, sőt érdeklődik, mint én is kiscsombász koromban.

A Recskben maradt ÁVO-s legények egyik másik része elzüllött, az itál felé fordult. Nem bírták volna a felelősséget? Szó sincs róla. Csak mivel már nem élhették ki gátlástalan életmódjukat más lehetőség nem találtak csak az itálhoz vezető utat.

Felelősségre senkit nem vontak a történelemért. Csak saját lelkiismeretüknek kellett számot adni. Egyikük nevét ne írjam meg családja miatt a Jehova tanúi közzé állt és fiával járja a vidéket és térít. Mélyen vallásos lett. Mondja, a hit miatt nem kell a világi dolgokkal foglalkozni csak egyedül Istennel. Érdekes mikor pofozta azokat a szegény embertársait hol volt az Istene? A Vágott Nyakú is meghalt már azóta. Sírja a Recski temetőben áll. Nem tudom a teremelőtt állva, hogy számolt el lelkeivel? A hatalom titokzatosan védte titkát. Példa erre egy eset

1983-ból. a volt Recski polgármester akkor még Tanácselnökként dolgozott a községében mikor megjelent egy osztrák tv társaság, hogy riportra készül a Recski kényszermunka és internálótáborral kapcsolatban. Teszi azért, mert a kint élő magyarok, akik egy kis része raboskodott itt érdekes dolgot meséltek erről a helyről. És volt belügyminisztériumi engedélyük is. A tanácselnök ekkor szólt az ügysegédjének, hogy kerítse elő a volt ÁVH-s tiszteket a Vágott Nyakút a Piroskát stb.... Ekkor a forgatócsoportból kivált egy férfi, aki azonnal elővette igazolványát a Központi Bizottság tagja volt, és azonnal leállította az egész menetet.

Jelzem a tanácselnök megkapta érte később a maga levelét!

A rendszerváltáskor rögtön elkészült Gyarmathy Lívia-Böszörményi Géza: Recsk című háromrészes dokumentum filmje. Ahol az egykori rabok és fogva tartói beszélnek az ott élt napjaikról. A világ sokadik része ekkor értesül mi is volt ott valójában.

Ezt az írást szánom mind annak a fiatalnak, akik nem tudnak és nem is hallottak még a kényszermunka táborról és létezéséről. Mert sajnos meg kell vallanunk kevés, van belőle a történelemtankönyvekben, és hiába készült el a Nemzeti Történelmi Emlékpark Recskben, és Budapesten a Terror Háza, még így is kevés fiatal ismeri is Recsk igaz történetét.

Azért éreztem ezt már nagyon fiatalon, hogy én, aki érdeklődtem már gyermekfejjel a láger után, más is tudjon róla. Még ha csak annyit, mint itt leírtam. Ne hagyjuk elveszni, elfelejteni ezt, mert az ember könnyen felejt, és már a rabok közül sem élnek már sokan. Alig tízen talán. Emlékezzünk mi helyettük. Már voltam a félig felépített táborhelyen, elzarándokoltam oda, és én erre biztatok, minden embert tegye meg, mert ismerjük meg azt, ami ott folyt, a magyar ember magyarral szembeni kegyetlenségét!

Én személyem szerint megtanultam mi az Kommunizmus is. De igazi rendszerváltást még nem láttam.

Láttam olyan volt tanácselnököt, aki előttem tépte szép párt igazolványát ezt kiabálva „engem tartottatok kommunistának mikor mindig demokrata voltam.”, ma polgármester egy kis zalai faluban.

Láttam termelőszövetkezeti agronómust, aki egy ötvenhatos bácsikát rendőrökkel veretett meg szinte félholtra, mert a presszóban őt és az illusztris vendégeit lekommunizálta. Ma a templomba ül, imádkozik és Úrvacsorát vesz.

Láttam, és sorolhatnám. Azt viszont tudom, hogy fiatalság a jövő kezeteiben és ne hagyjátok ezt a világot visszatérni, mert az emberi szabadságnál nincs becsebb. S ez a ti kezeteiben van most!

“- A Magyar Népköztársaság nevében bocsánatot kérek öntől azért az igazságtalanságért, jogtalanságért és méltatlanságért, melyet el kellett szenvednie. - Mivel ez a tábor szigorú körülmények közt, és a Népköztársaság biztonsága érdekében titkos, erről beszélnie, írnia, nyilatkoznia szigorúan büntetés terhe mellett - tilos” (Faludy György menlevele)

Zsadány, 2014. szeptember - 2016. november.

Felhasznált irodalom

Faludy György: Pokolbéli víg napjaim

Sztáray Zoltán: Recsk

Michnay Gyula: Mint Mohamed koporsója

Bank Barbara gyűjtései

Böszörményi Géza - Gyarmathy Lívia: Recsk 1950-53 (film)

Recski lakosok és mindenki, aki beszélni mert erről.

A borító készítője: Jónás Márk Mátyás